

STRŽP

V+VI+VII+VIII+IX+X+XI+XII

Posamezna
štev. Din 2.—

List izhaja
vsakega 1. in
15. v mesecu

Naročnina
letno 30 Din

Uredništvo
in uprava:

Ljubljana,
Miklošičeva 5
Uradne ure
od 11—12 dop.
Ček. r. Straža,
Ljublj. 16.790

Štev. 3.

Ljubljana, 1. novembra 1935

Leto II.

Številka je informativne važnosti. Zato smo jo poslali tudi nekaterim naročnikom. Ne vračajte je! Ako morete, pošljite kak dinar za tiskovni sklad.

Proti odpravi plodu

Vprašanje, ki ga je ventiliral letošnji zdravniški kongres v Belgradu, zadeva ne samo ožji krog zdravnikov, ampak vse sloje ljudstva, saj gre vendar za življenjsko vprašanje bodočega rodu. Na tem kongresu je Jugoslovansko zdravniško društvo sklenilo resolucijo, ki zahteva, da se paragrafi kazenskega zakona, ki predvidevajo za legalno odpravo plodu zgolj medicinsko indikacijo (soglasno mnenje treh zdravnikov, da je splav za rešitev matere potreben), revidirajo in da se poleg čisto medicinske indikacije priznajo tudi rasno-biološke, duševno-higijenske indikacije, kakor tudi socialno-ekonomski momenti. Odprava telesnega plodu naj bi se v slučaju teh indikacij vršila po zdravniških strokovnjakih, za siromašne naj bi bila pa brezplačna.

Vendar pa izjavlja resolucija, da naj taka modifikacija zakona velja samo dotlej, dokler ne dobimo zakonito popolno zaščito družine, materinstva in dece, češ da samo najizdatnejši pravni, socialni, kulturni in ekonomski ukrepi morejo pospeševati materinstvo in preprečiti samovoljno odpravo plodu.

V predhodni debati so nekateri udeleženci kongresa povdarjali, da se zaradi težkih gospodarskih razmer vrši tajni splav po nestrokovnjakih, mazačih itd. in da je s tem zdravstveno stanje marsikaterih žena zelo ogroženo, kar bi se dalo preprečiti, če bi to smeli vršiti zdravniki strokovnjaki.

Za predlagano resolucijo je glasovalo izmed 80 navzočih 30 zdravnikov, 4 zdravniki so glasovali proti, ostali so se vzdržali glasovanja.

Iz celega poteka debate je razvidno, da je za zdravnike same problem zelo kočljiv in to iz medicinskega kakor tudi etičnega stališča.

Proti predlagani resoluciji je nastopil predsednik Slovenskega zdravniškega društva dr. Valentin Meršol in je s svojimi vsestransko utemeljenimi izjavami vsaj toliko dosegel, da resolucija ni dobila pravega, polnega odmeva med udeleženci kongresa.

Vsi res etično, krščansko in sploh občečloveško kulturno usmerjeni krogi, katerim materinstvo in zarod ni zgolj funkcija biološko-materialističnega značaja, morajo to plemenito in etično tako vzvišeno izjavo dr. Meršola najtopleje pozdraviti. Naravnost ponosni pa moramo biti Slovenci na to,

da je vprav predsednik Slovenskega zdravniškega društva bil tolmač starodavnih občečloveških etičnih načel in da se je dr. Meršol vendar tudi spomnil na vekovita načela krščanske morale.

V prav posebni meri pa odobravamo mi slovenski katoliški akademiki to plemenito izjavo dr. Meršola in se mu na tem mestu najtopleje zahvaljujemo. Saj je s tem branil tudi dobit krščanske slovenske in jugoslovanske mladine.

Število splavov bi vsled velikanskih zlorab pri izdajanju potrdil o siromaštvu silovito naraslo in bela smrt bi kosila naš bodoči zarod.

Odločilni moment v izvajanjih dr. Meršola pa je v sledečem: Ako zdravnik začne enkrat iskati kriterije za svoj medicinski postopek v izven medicinskih ozirih, potem pride poleg socialnega momenta še cela vrsta drugih vidikov v poštev. Predvsem etični, verski in nacionalni. Gre tu za veliko vprašanje, ali je umor otroka dovoljen ali ne. Kateri vzrok bi mogel kdaj kakorkoli opravičiti naravnostni umor nedolžnega otroka in prav za umor gre, ki ga prepoveduje božja zapoved in glas narave: Ne ubijaj! Saj otrok vendar ni zločinec ali krivični napadalec, da bi ga smela katerakoli oblast, še manj pa kak zdravnik umoriti.

Socialne in evgenične indikacije ne morejo nikdar opravičiti umora nedolžnega otroka, saj imamo jasno besedo božjo: Ne sme se delati hudo, da pride dobro. Polna zakonita zaščita družin, mater in otrok v obliki socialne zakonodaje je tu na mestu, ne pa umor nedolžnih otrok. Papež Pij XI. pravi v svoji okrožnici o krščanskem zakonu: Ako javne oblasti teh malih ne bodo ščitile, ampak jih bodo celo prepuščale in izročale zdravnikom in drugim, da jih morè, naj ne pozabijo, da je Bog sodnik in maščevalce nedolžne krvi, ki vpije z zemlje v nebesa.

Priznavamo, da krščanska morala večkrat zahteva heroizem. Toda ne pozabimo, da zahtevajo etična načela heroizem tudi od zdravnikov v epidemični bolnišnici, od spovednika pri kužnih bolnikih itd. Če bi res kedaj kaka mati morala žrtvovati svoje življenje zaradi otroka, bi javni morali pač več koristila, kakor če s težko operacijo gre s silo skozi življenje.

To veliko etično načelo izraža v Slovenskem pravniku, 1921, 30. tudi profesor Šerko, ko pravi:

Prejemamo vprašanja, ali imamo še kaj popolnih I. letnikov »Stražek«. Vsem zainteresentom javljamo, da jih imamo samo še nekaj na razpolago. — Tudi najbolj izbirčen čitatelj bo našel v »Straži« tu pa tam drobce, ki bo imel morda tudi jutri svojo vrednost. Zato priporočamo vsem, da vse številke shranjujejo. Tudi za vezavo je oblika primerna.

OBZORNIK

Španski katoličani vodijo že nad eno leto boj proti nenravnim filmom. Ta akcija je beležila svoj prvi uspeh v odločbi katalonskega generalnega guvernerja, s katero je prepovedal vse nemoralne filme. Podobna akcija bi bila tudi pri nas potrebna.

Kolumbovim vitezom v Ameriki se je v letošnjem letu pridružilo že nad 35.000 novih članov.

Mednarodna razstava katoliškega tiska v Rimu. Prihodnje leto bo ob priliki petinsedemdesetletnice uradnega glasila sv. Stolice — »L'Osservatore Romano« — mednarodna razstava katoliškega tiska, vstevši tudi misijonskega. Razstavljeni bodo katoliški dnevnik, tednik, štirinajstdnevnik in ostale publikacije razen knjig. Razstava bo imela tri sekcije: zgodovinsko, narodno in sekcijo za specialni tisk (Katoliška akcija, misijonstvo itd.).

»Institut catholique« — katoliška francoska univerza v Parizu obhaja letos šestdesetletnico. Institut ima šest fakultet: teologija, kanonsko pravo, filozofija, pravo, literatura in prirodoslovne vede. Pridružena mu je še šola za gospodarske vede. Ob ustanovitvi je imel institut 232 slušateljev in 28 profesorjev, sedaj pa ima 2184 slušateljev in 120 profesorjev.

Lastno organizacijo so si ustanovili katoliški novinarji v Angliji po zgledu drugih podobnih poklicnih organizacij. Sedaj ima njihova organizacija okrog 100 včlanjenih novinarjev.

Statistika nam kaže, kako nevarno je gibanje novopaganov. Danes izdajajo po svetu okrog 20 večjih in celo vrsto manjših časopisov v nakladi 405.000 izvodov.

Na Poljskem so določili poseben dan, na katerega so priredili zbirke za katoliški književni fond. Iz tega fonda bodo podpirali tiste katoliške književne založbe, ki bodo izdajale in zalagale protibrezbožniške knjige.

Organizacija brezbožnikov v Sibiriji se je morala raziti, ker ji je zmanjkalo članstva. V brezbožnem in komunističnem klubu vzgojena mladina se je začela zanimati za verska vprašanja in je zapustila v veliki večini brezbožniško organizacijo. Nekateri tamošnje učitelje so začele posebno akcijo: zbirati v brezbožstvu vzgojene otroke in jih seznanjati z vero ter voditi v cerkve.

Mehiški brezbožniki so po vzorcu ruskih (iz l. 1924) izdali poseben brezbožniški očeňas, ki je poln bogokletja in se konča s pozivom, naj se svete podobe sežgejo, cerkve porušijo, duhovniki pobesijo.

V Rimu je bila ustanovljena katoliška centraná proti brezbožniškemu gibanju. Naziva se: »Rimski dopisi o novodobnem ateizmu.«

Framasonsko - komunistična fronta, ki vodi boj proti katoličanom v Mehiki, ima veliko zaslonbo pri framasonih v Združenih državah severoameriških. To potrjuje dejstvo, da je centralno severoameriško framasonsko glasilo »Simbole« zelo ostro nastopilo proti resoluciji ameriškega senatorja Boraha, ki je zahteval, naj ameriška vlada prepreči versko preganjanje v Mehiki. Kakšno moč imajo framasoni, se vidi iz tega, da je to resolucijo napadlo 5700 časopisov. Vprašamo, kdo za služi večje preganjanje: ali framasonski milijonarji ali ubogo mehiško ljudstvo, ki nima drugega kot golo življenje in živo versko zavest? Kakšni prijatelji ljudstva so komunisti, ki delajo tu skupno s kapitalističnimi framasoni proti ljudstvu?

Tretje letno posojilo druge petletke. Kadar pridejo boljše viki v finančno zadrego, razpišejo notranje posojilo. Tako so razpisali tudi to notranje posojilo, h kateremu naj prispeva vsak državni uslužbenec (to so predvsem delavci, ker je domala vsa industrija poddržavljena) tri nedeljske plače. Posojilo je »prostovoljno« toda tako, da ga vsakemu državnemu uslužbencu enostavno odtrgajo od plače. Na ta način si je sovjetska vlada v zadnjih osmih letih »izposodila« 13 milijard rubljev.

Po razsodbi najvišjega sodnega tribunala v Moskvi, se oseba, ki krsti kakega otroka brez izrecnega dovoljenja roditeljev, kaznuje z zaporom enega leta in s konfiskacijo premoženja.

GLEDALIŠČE

Letošnje novosti v našem dramskem gledališču. Kar so nam zadnja leta nekatere drame dale več ali manj le slutiti, to — se zdi — se je letos v polni meri, na vsej črti tudi v resnici pokazalo. Naše dramsko gledališče se od leta do leta manj zaveda važnega kulturnega poslanstva, ki ga ima v slovenskem narodu, da mu namreč posreduje umetnost, čisto umetnost. Nasprotno opazujemo celo, da je postalo to gledališče, last slovenskega naroda, žarišče idej, ki so in bodo našemu narodu ostale tuje. — Če

»Etična norma, ki nam prepoveduje ubijanje, in sicer v principu ubijanje vsakega živega bitja, ni puhla fraza, ki se da iz utilitarnih ozirov poljubno izpreminjati... v trenutku, ko bi bila proklamirana pravica uničevanja nedolžnih človeških existenc... bi se zamajali vse do dna temelji naše nrvnosti, odprla bi se vrata najširše vesti...«

Akademskemu glasu v spomin.

Z ono drzno, krščanske tisočletne občeevropske in še posebej slovenske tradicije prezirajočo diletantsko superiornostjo, ki je Akademskemu glasu lastna, se vmešava Akademski glas tudi v to vprašanje. Govori o priznanem medicinskem stališču, ki baje zahteva prodajo zaščitnih sredstev, hvali kongresiste, da so zatajili svoje osebne interese in se izkazali kot socialne delavce ter govorili v prilog ljudstvu (ko so namreč sklepali o umetnem splavu), pohvali jih, ker sočuvstvujejo z ogromnimi masami zapostavljenih, vpraša zlohотно, če niso morebiti gonili dr. Meršola osebni nagibi pri njegovih izvajanjih, dvomi, če se je držal vodil Slovenskega zdravniškega društva, odkriva svojo tipično marksistično smer, ko sumniči, da so nasprotniki odprave plodu v službi imperializma, po-tvarja rezultat glasovanja, ko pravi, da je ogromna

17. oktober 1935

Na občnem zboru PZ v Ljubljani, te naše ljudske univerze, ki spremlja in vodi duhovno rast in izobrazbo našega ljudstva od ljudske šole naprej, je bilo sprejetih mnogo pomembnih in silno važnih predlogov. Mi bi poudarili predvsem nekatere, ki bodo izpolnili že zelo občutno vrzel v našem javnem kulturnem življenju, če se bodo res izvajali.

Pod vplivom raznih literarnih struj se je uvedla pri nas v ocenjevanju različnih publikacij, knjig in dramskih del, bodisi izvorno domačih ali prevedenih, taka praksa, da smo razen redkih izjem podajali oceno teh s a m o z umetnostnega vidika. Nasprotno pa že delj časa opažamo, da ocenjuje materialistično in marksistično usmerjena kritika vsa dela strogo tendenčno, to je, dosledno samo iz materialistično svetovno-nazorskega in marksistično borbenega stališča. Dogaja se celo, da ta del kritike ne priznava visoko kvalificiranim delom katoliških umetnikov nobene objektivne umetniške vrednosti, ampak njihova dela že a priori odklanja zaradi avtorjevega katoliškega svetovnega nazora. Pri tem pa ta del kritike v svoji navidezni vzvišenosti in zanesenosti milostno dodaje, da bi bil pripravljen katoliškim literarnim tvorcem priznati tudi umetniško kvalifikacijo, če ne bi ječali v nazadnjaških katoliških svetovno-nazornih okovih ali konkretnije rečeno: Katoliški literati bi bili tudi umetniki, če bi v svojih delih zagovarjali namesto nedotakljivosti nrvnih zakonov svobodno ljubezen in v svojih delih naturalistično maličili svet. Na tem mestu se sicer ne bomo spuščali v podrobnejšo debato o pravilnosti oz. nepravilnosti tega početja, mi samo z zadovoljstvom ugotavljamo dejstvo, da se je na letošnjem občnem zboru PZ močno naglasila potreba, naj naši literarni in gledališki kritiki podajajo poleg umetnostnih tudi idejno-vsebinske ocene vseh važnejših novih literarnih del, ki pridejo na književni trg ali v gledališki repertoar. Današnji trg je preplavljen s celo kopico prevodne literature, ki jo oskrbuje toliko in toliko književnih založb. Še tako dovršena kritika po zgolj umetniškem kriteriju pa niti od daleč ne more odstraniti idejne nejasnosti, ki prevladuje v tem pogledu. In tako se dogaja, da ljudje nehote podpirajo materialistično in marksistično usmerjene knjige zaradi nepoznanja, ki ga seveda niso sami krivi. Zato se popolnoma strinjamo s stališčem, ki ga je zavzel občni zbor PZ, da naj — če se konkretno izražamo — skrbi kulturna rubrika »Slovenca« in pa naše revije za to, da bodo poleg umetniške kritike prinašali tudi odkrito in jasno

večina glasovala za resolucijo, medtem ko se je ogromna večina vzdržala glasovanja, podtika onim, ki niso bili za resolucijo celo grdo dobičkazeljnost, da bi ohranili dohodke iz tajnih splavov.

Toda Akademski glas zahteva še več: Država naj uvede posvetovalnice, ki naj dajo ljudstvu nasvete o odpravi plodu in uporabi preventivnih sredstev. Vse to je pisano popolnoma v slogu judovske, marksistične, framasonske, boljševiške morale, ki ogroža narodno zdravje evropskih narodov v taki meri, da so se celo že ruski zdravniki, ki vendar po nalogu državne oblasti dosledno pospešujejo splav, ustrašili posledic takega zločinskega početja.

Akademski glas je pisal v ginljivih visokoletečih frazah o skupni fronti slovenskih akademikov. Rad bi imel vlogo skupnega glasila vseh akademikov.

Prav na tej točki se je videlo, da nas loči nepremostljiv prepad. Dolžnost, ki jo imamo do večkotrajnih krščanskih načel in do slovenskega naroda, nas brezpogojno sili, da odklanjamo izvajanja Akademskega glasa kot nekrščanska, neslovenska in nesocialna. Zato pa tudi z vso odločnostjo odklanjamo »Akademski glas« kot skupno glasilo akademikov.

idejno-vsebinsko oceno vseh ocenjenih knjig in gledaliških komadov.

Prav tako pozdravljamo in odobravamo sklep občnega zbora PZ, ki je skozi desetletja gojila in pospeševala med slovenskim narodom pravo ljudsko kulturo, s katerim odločno protestira proti boljševizaciji, ki jo hočejo nekateri spraviti za vsako ceno v slovensko narodno gledališče v Ljubljani. Slovensko ljudstvo, ki vzdržuje gledališče, ki naj bo visoka kulturna ustanova, ne more dovoliti, da bi se prav iz te ustanove razlival njenim namenom sovražen strup. In to je po svojih zastopnikih tudi slovesno izjavilo. Zavedamo se, da gledališča ne moremo »spreobrniti« v tem smislu, da bi gojilo izključno religiozno umetnost in to tudi ni naš namen. Na vsak način pa imamo pravico zahtevati, naj se odstrani iz repertoarja vse, kar ima kulturno boljševiško propagandno tendenco. In to tudi zahtevamo!

***

K resoluciji občnega zbora PZ o potrebi dobre in močne idejne kritike je izrazil svoje stališče tudi urednik kulturnega obzornika v »Slovencu«. Izjava je bila potrebna, ker se je ob podajanju misli o idejni kritiki na občnem zboru PZ omenil tudi »Slovenec«. Dejstvo je namreč, da je bil dosedaj v »Slovenčevu« kulturni rubriki glavni povdarek pri leposlovnih in dramskih ocenah na estetično-oblikovni kritiki, vsebinsko-idejni strani literarnih del je bil »rezerviran« običajno le končni stavek ali včasih odstavek. Veseli smo zelo te izjave, ki med drugim čisto jasno pove, da hoče biti »Slovenčeva« kulturna rubrika ne samo poročevalec umetnostnih novosti, temveč da hoče »tudi vedno opozarjati na nevarnosti, ki prete našemu življenjskemu nazoru...« Dostavili bi le to-le: Brez dvoma občni zbor PZ ni zahteval s a m o idejne kritike. Misel je bila naslednja: Živimo v času opredeljevanja in borbe za obraz celotnega življenja. Nobena panoga človeške tvornosti ni tako avtonomna, da bi mogla živeti izven te življenjske borbe. Dejstva izpričujejo, da še vprav literarna dejavnost vidno udeležuje sodobnega življenjskega boja. In ne mogli bi trditi, da neupravičeno. V borbi za preoblikovanje življenja gre predvsem za prevzgojitev ljudi. Eden najneposrednejših vzgojnih faktorjev pa je ravno knjiga in odersko upodabljanje. In ker je soglasno mnenje vseh, da je l'art pour l'artizem zgrešen in premagan, je več kot jasno, da bi pozabljanje na vzgojno-oblikovalno vlogo literarne dejavnosti od strani katoliško življenjsko

RDEČI PRADOR

RDEČI SIGNALI

REVOLUCIJSKI GLASILCI DELAVCEV IN KMETOV SLOVENIJE - IZDAJA KOMUNISTIČNA PARTIJA/SOJUZNEGA KONGRESA
Edino pod rdečo zastavo...
univerzitetni študentov...
za...
"Ex oriente lux... prinaša jo komunistični."
"Kristus kraj naša ni potrebe mit ambicije,
da bi vladal na stov. univerzi..."

**MI
PROLETAREC**

Glasilce Centralnega odbora Komunistične Stranke Jugoslavije

Treba dokazati, da diktatorska vladavina plačuje duhovščino, da bi ta držala kmete v pokornosti..."

LJUDSKA PRAVICA

Sovjetska republika...
delovnega...
pkazala, da hoče mir, začo...
popolnoma na njihni strani..."

KNJIŽEVNOST

Moderno materialistično pojmovanje življenja si počasi utvarja tudi v slovenskem kulturnem življenju..."

STRANZARI

LJUBLJANSKI ZVON

"...Danes se je cerkev znašla v objemu fasizma..."

SODOBNOST

Valikan gre tja, kjer je moč... Katoliška akcija skuša z vsem naporom in metodom, ki temelje na dvatisočletnih izkušnjah organizirati... nov val verskega fasizma."

GLAS

AKADEMSKI

GOFAŠISTI

Naiprej Jugosloven, potem Slovenec i. t. d. Slovenec, Hrvat in Srb mora biti Hrvat i. Slovenec i. Hrvat i. Srb... sicer ni Jugosloven, temveč protidržavni separatist..."

"V interesu podviga narodnega... za... bi bilo, da se uvedejo... posvetovalnice o seks... zdravniški brezplačno dajejo... o odpravi plodu, uporabi..."

MLADI BOLISEVIK

Živela svetovna revolucija! - Mobilizacija mas delavske mladine za obrambo Sovjetske Unije, domovine vseh delavcev, kmetov in zatiranih narodov..."

moramo v svojo obrambo boreč se za interese slovenskega katoliškega naroda navesti tale dejstva:

Nastop avtoritarnih režimov pomenja važen mejnik v zgodovini mlade države Jugoslavije in še mnogo važnejši v zgodovini slovenskega naroda. Ta datum pomenja začetek jasno napovedanega narodnostnega boja, pomenja konec malovažnih zgolj strankarskih prepričanj in sporov prejšnjih dob. Ta datum pomenja konec veljave premalo ustaljenih specifičnih gospodarskih in socialnih norm ter v veliki meri po zaslugi koruptivnih klik, ki so se avtoritarno prikopale do moči, začetek težkih in vedno težjih socialnih konfliktov. Ta datum pomenja končno res tudi konec tolerance različnih svetovnih nazorov ter začetek pravega kulturnega boja, ki naj bi uničil postojanke zagovornikov krščanske morale v našem narodu, vse pa seveda pod krinko »verske in plemenske strpnosti«. Zgodovinarji naj preiščejo okolnosti, vzroke in povod tega prevrata v našem javnem življenju. Naloga mladine je le ta, da spozna smisel svojega časa.

Katoliška slovenska akademska mladina je skoraj popolnoma instinktivno začutila veliki pomen izvršenih dogodkov ter zaslutila težak in usoden razplet v bodočnosti. Nož, naperjen proti sreči njenega naroda, je ni mogel prestrašiti in odvrniti od močne in odločne obrambe. Slovenska katoliška mladina je bila v hipu odločena v boj za pravice! In da bi bil boj zmagovit je hotela zbrati ta mladina čim večjo armado borcev, hotela je organizirati vso akademsko mladino. In če se danes ozremo na uspehe teh bojev in velikega truda, smemo ugotoviti, da vsaj v mladem rodu težke žrtve, ki jih je boj zahteval, niso bile popolnoma zastonj. V obrambo našega dosedanjega dela in v zagovor orientacije našega gibanja v bodočnosti pa naj vsem, ki so dobre volje, služi ta kratki prikaz razvoja dogodkov v tej veliki dobi slovenskega naroda na slovenski univerzi.

»Slovenska fronta«.

Že v zimskem semestru 1929/30 je bila formirana v borbi za tedanje univerzitetno reprezentanco SSLU tako zvana »Slovenska fronta«. Člani v njej so bili izključno katoliški akademiki, dočim sta se tedanji liberalni društvi »Jadran« in »Triglav« odkrito odrekli slovenstvu ter prešli v integralno jugoslovansko smer. »Slovenska lista« je ostala tedaj sicer v manjšini, ker izven vrst katoliških akademikov ni bilo nikakega razumevanja za to, kaj pomeni vzklik »kandelaberska mati«, ki je sledil iz »naprednega« tabora kot odgovor na klic »Živela slovenska mati!«, ki je prišel iz tabora katoliške mladine.

Zvesta krščanskim načelom, čeprav je pravilno slutila težke čase, ki so nastopali, je katoliška mladina že tedaj v svojem volilnem letaku s podpisom sedaj že žal pokojnega tov. A. Hribovska izpovedala svoj program:

»Pripadniki Slovenske liste imamo za smoter: delovati na svobodnih slovenskih akademskih tleh v svitu krščanskih načel za blagor slovenstva in s tem za blagor vsega jugoslovanstva — za napredek vsega slovenskega naroda, za razcvit in srečo močne in velike Jugoslavije.«

To je bil program katoliškega dijaštva na prvem koraku v težki boj in temu je ostala katoliška mladina zvesta v vsem boju do danes in hoče ostati tudi v bodoče. Ker ve, da je le po tej poti mogoče služiti svojemu narodu, zato tista mladina, ki je v prvem hipu boja pravilno presodila položaj, ki je prva zaklicala in stopila v boj proti težkim krivicam, ki so se in se še gode našemu narodu, zato ta mladina ne bo nikomur dovolila, da bi ustavljal na poti k zmagi njen korak, najmanj pa tistemu, ki bi že po bitki hotel priti poceni do plena.

Usodni razvoj dogodkov je zahteval od nas mnogih in težkih žrtev, ki pa smo jih z veseljem sprejeli, ker smo znali ceniti vrednost naših najvišjih narodnih ustanov. Da smo se morali mnogokrat s krvavečim srcem zatajevati, da smo skoraj brez pomisleka sprejemali nase tudi najtežje obdolžitve ter z njimi zvezane posledice, da smo mnogokrat gledali, kako po zaslugi našega dela in žrtev politični konjunkturisti in demagogi pobirajo sadove — vse to je samo dokaz velike in neizmerne ljubezni, ki jo čutimo do naše slovenske univerze ter našega naroda. Naj si zato nihče napačno ne tolmači dogodkov zadnjih let. Katoliški akademiki so bili vedno in so še danes jedro in os vsega obrambnega sistema naše slovenske univerze in pravic našega ljudstva.

Že leto kasneje so prilike omogočile zmago v univerzitetni reprezentanci. Ta tako razgibana doba je privedla tudi do secesije v liberalnem taboru, iz katerega je izstopilo društvo »Triglav« ter namesto jugoslovenskega prevzelo slovenski program. S tem je bila fronta proti integralizmu na slovenski univerzi skoraj sama po sebi dana. Katoliški akademiki v tako kritičnem času za obstoj univerze niso gledali nase. Njihovo delo ni šlo za tem, da bi pridobili na univerzi kljub ugodnim prilikam, kot prvi resnični borci za svobodo univerze, prevladujoč položaj pred drugimi skupinami dijaštva. Še več, vse kar

bi moglo koga odvrniti od skupnega boja za univerzo, so izločili ter v znani dobi demonstracij (prvič 3. XI. 1931) sklenili s tedanjimi Triglavani pakt o sodelovanju, ki je imel za cilj skupno borbo za splošne slovenske interese. V podrobnostih je pakt določal, da pripada vsaki udeleženi skupini izmenoma vsako leto predsednik akad. reprezentativne organizacije ter sorazmerno število delegatov. Posebej pa je veljalo za juridično društvo isto: vsaka stran dobi v odboru po štiri odbornike ter izmenoma vsako drugo leto predsednika društva. Pri tem je bilo zanimivo, da društvena pravila niso predvidevala v odboru osem članov, temveč le sedem. Izrecno pa je treba naglasiti, da komunisti, tedaj malopomenbni, pri tem paktu niso bili udeleženi. Pridružili so se mu kot »neorganizirani« sami in pozneje — pa brezpogojno in brez pogodbe.

EkspONENTI KOMINTERNE NA UNIVERZI.

Toda vprav ti novi družabniki so bili v največjo nesrečo vsej sicer srečni zamisli. Kot plačani ekspONENTI kominterne so dobili seveda dolžnost v taki dobi, ki je bila kot ustvarjena za njihove prevratne akcije, vse akcije in skupne manifestacije dijaštva izrabiti v svoje namene. Tako so že pri znamenitih svetosavskih demonstracijah 27. I. 1932 pridružili skupnemu letaku »slovenske fronte« svoje komunistične. V istem in v prihodnjem šolskem letu se je to neprestano in kljub ponovno danim obljubam in garancijam ponavljalo. Istočasno je komunistom dobro uspevalo njihovo »interno« delo. Podminirali so akad. kulturna društva, nekaj postojank so zavzeli celo v katoliških. Pod zemljo pa so njihovo delo spremljali neutrudno se vrteči tiskarski stroji, ki so kar sipali letake in brošure, ter napadali zaveznike v skupnem boju. V svoji ogabni morali so mislili, da morajo težavni položaj slovenske univerze do kraja izrabiti, čeprav bi to veljalo njeno ukinitve. Saj si je tedanji režim ponovno prizadeval za ta cilj in je vedno spretno uporabljal komunistično delovanje za krinko svojim namenom. Katoliški akademiki so tako prišli nenadoma v prav delikatno položaj. Ali naj vzdržujejo »enotno fronto«, ki je bila že po enem letu popolnoma drugačna kot ob ustanovitvi, ali pa naj sprejmejo boj na dveh frontah.

Ko je pri demonstracijah 14. januarja 1933. komunistična predrznost dosegla višek, da so si drznili, skrivaj obesiti z univerze celo rdečo zastavo (značilno pri tem je dejstvo, da noben komunist tedaj ni bil kaznovan, kljub temu, da so katoliškim akademikom tolikokrat očitali denuncijantstvo in da so bili prav zelo mnogoštevilni kat. akademiki priče maloštevilnih komunističnih izzivačev), je bil položaj za A. Z. hipoma jasen.

Nastop proti komunistom.

Dne 14. februarja 1933 je objavila v »Slovincu« sledečo izjavo svojim članom:

Akademska zveza svojim članom

Akademska zveza se popolnoma zaveda važnosti boja, ki ga bide akad. mladina za ohranitev naše univerze v Ljubljani. AZ poziva v njej včlanjena katoliška akademska društva, da vztrajajo v tej samoobrambi, saj je že od nekdanje tradicije naših društev, da stoje v tej mučni desetletni borbi v prvih vrstah.

1. *Protestirati pa mora AZ proti oni skupini akademikov, ki izrabljajo manifestacije celokupne akademske mladine za univerzo v svoje prevratne komunistične svrhe ter si prisvajajo, spretno se skrivajoč v ozadju kot neka nevidna diktatorska klika, monopol vodstva pri teh manifestacijah.*

2. *AZ protestira tudi proti dvojni morali, da se na eni strani izrablja neinformirane ljudi za posebno nevarne akcije, dočim se na drugi strani napada skupino, ki ji ti zapeljanci pripadajo, med tem ko jim v sili ne nudijo nikake pomoči, marveč morajo žrtve same nositi vso krivdo svojih zapeljivcev.*

Zato AZ izjavlja, da je v slučaju, da se kaj takega ponovi, vsak njen član dolžan proti temu nastopiti, oziroma če to ne bi bilo mogoče, se odstraniti od teh elementov.

Za našo univerzo in samo za univerzo manifestiramo, ne pa za komunizem.

AZ pa ostaja seveda še nadalje v prvi vrsti borcev za slovensko univerzo z vsemi, katerim so njeni interesi res pri sreči. Doba demonstracij je bila s tem končana, ker jih maloštevilni komunisti sami niso mogli prirejati. S tem je bil pa tudi odvzet iz komunističnih jader skoraj ves veter.

Obveznosti pakta s Triglavani pa je AZ še vnaprej vestno izpolnjevala, čeprav ji je ta po usodnem razvoju v Triglavu pridobil v nacionalističnem časopisju sloves zaveznice komunistov. Ni šlo sicer vedno brez motenj, ker so »sobojevniki« pri vsaki akciji hoteli prikrajšati AZ, v aprilu 1934., ob priliki pogajanj za juridični občni zbor, pa je prišlo do preloma. Po tritedenskih pogajanjih, ko so hoteli zavezniki iz enotne fronte katoliške akademike toliko zlo-

rabljati, da bi na občnem zboru sami dobili večino v odboru, so kljub jasnemu dogovoru zahtevali sledeče:

1. Predsedniško mesto pripada Triglavu.
2. Četrti odbornik AZ pripada tedaj že iz AZ izstopivši Borbi.
3. Da gotovi člani — juristi AZ ne smejo priti v odbor jurid. društva, ker so baje preveč eksponirani.

Akad. zveza se je seveda striktno držala vseh obveznosti sklenjenega pakta, ni pa mogla zunanjim faktorjem dovoliti tako nesramnega poseganja v njene interne zadeve, zlasti glede določitve lastnih odbornikov. Tako so se seveda po krivdi druge stranke, ki od svojih neutemeljenih zahtev ni hotela odstopiti, pogajanja razbila in v l. 1931. sklenjeni sporazum je bil po dve in polletnem obstoju tudi juridično razveljavljen — brez krivde AZ. S tem dogodkom pa je bila tudi končno razbita »enotna slovenska fronta«, ki v ostalem v sreih obeh strank že dalj časa ni več obstojala. Nadaljnje skupne akcije je motilo nezaupanje, ki je moralo priti med obe stranki potem, ko so nasprotniki katoliške študente tolikokrat prevarali ali jih vsaj skušali prevarati.

Drzni napad »Akademskega glasa« na naš pokret.

Danes piše »Akad. glas« pismo. Pismo starejši katoliški generaciji. Čudimo se, da se danes obrača po pomoč na isto starejšo generacijo, proti kateri je še pred nedavnim ščuval mlajšo generacijo in kateri je očitil, da ni izbirčna v sredstvih. Res vidimo, da je AG to storil le v obupu, ker tisti, »ki nasprotno misli, da mora biti svoboda na univerzi doma« ne bo iskal zaveznika, »ki ni izbirčen v sredstvih«, ko naj ukroti mlado katoliško generacijo. Drzni pamflet se glasi:

»Pismo starejši katoliški generaciji« (Glas akademski« L. III., št. 22., 5. oktobra 1935).

»Univerza stoji pred novim kulturnim bojem, katerega znaki napovedujejo, da bo enako žalosten, kot je bil prosluli droboj med liberalci in klerikalci pred nekaj desetletji. Ko je danes še v zarodku, obenem pa že kaže vse pogubne posledice, ki jih bo imel za ugled univerze, njeno delovanje in vzgojo mladine, smatramo za svojo dolžnost napram univerzi, da Vas nanj opozorimo, da Vam ga prikažemo v pravi luči in skušamo v zadnjem trenutku rešiti, kar se še dá rešiti.

Novo nevarnost predstavlja mala skupina študentov, ki skuša v svoji vneti borbi za katoliška življenjska načela uveljaviti na univerzi metode borbe, ki niso v nasprotju samo z vsako katoliško moralno, ampak nevredne kulturnega človeka sploh. Tak boj je pričela lani »Straža v viharju«, list katoliške propagande na univerzi, v internem univerzitetnem življenju pa sega že nekaj let nazaj in sicer v ono dobo, ko so svojevrstna vladanja preteklih režimov metala svoje sence tudi na univerze. Med njimi se je morala posebno ljubljanska boriti z mnogimi zunanjimi težavami. Dijaštvo je spoznalo težaven položaj, v kakršnem je bilo tedanje vodstvo univerze in se odreklo vsemu, kar bi moglo biti povod novim zapletljajem. V svojem delovanju se je omejilo le na akcije, ki bi nosile neposredne koristi, bodisi univerzi sami ali pa dijaštvu. Prvič v zgodovini slovenske univerze je bilo doseženo trajno sodelovanje vsega dijaštva, neglede na politično ali svetovnonazorsko prepričanje. Zunanji nasprotnik nas je notranje združil. V tem složnem skupnem delovanju je bila le mala skupina nekaterih tovarišev, ki so skušali vsepovsod izbijati svoje ozke strankarske koristi na škodo celokupnosti. Toda proti strujenosti ostalega dijaštva so bili brez moči. Najbolj čudno je bilo to, da se niso mogli ogreti za nobeno pridobitev, ki bi bila v korist univerze in s tem Slovencev, dasi so politično pripadali k nekdanji največji slovenski stranki. Čas, v katerem živimo, je težak, da bi se morala kot akademska mladina strniti vsa naša javnost za skupno borbo za koristi in potrebe narodne celokupnosti. V javnosti do takega nastopa ni prišlo. Razbijati pa se je pričel tudi na univerzi.

Prav za prav ni jasno, zakaj je pričela mala skupina svoje razdiralno delo. Za razširjanje in utrditev cerkvene dogme ni treba onemogočati narodnostnega boja, posebno ne, če se sama proglašava za slovensko-katoliško. Njen boj je boj za popolno oblast na univerzi. Te pa ni mogoče doseči eni sami skupini, ker so na univerzi pač zastopniki vseh svetovnonazorskih opredelitev. Enotni nastop se je dal v preteklih letih doseči samo na podlagi programa, ki je bil sprejemljiv vsem. To je mala skupina prezrla. In pričela je besno gonjo proti vsem in vsakomur, ki se ni podredil njenim nejasnim ciljem. Način, kako je to napravila, pa vzbuja odpor. Proglasila je za nenarodne vse, ki ji slepo ne slede, pa najsi so stali do danes na čelu borbe za narodne stvari. Da je učinkovitejše, jim je še dodala v tisku oznako marksistični, v besedi in razgovoru pa komunistični.

Med napadenci je bil lani tudi »Akademski glas«. Početje se nam je zdelo nizkotno, da nismo hoteli niti odgovarjati. Ko je šlo le predaleč, smo 15. marca 1935 v svoji letošnji 10. številki med drugim odgovorili:

»To je znani način, s katerim skušajo znani katoliški fanatiki razorožiti vse, kar ni ali njim neomajno vdano, ali pa vpisano v »Jadrano«. Pritisnejo li žig in to javno oznanijo, češ: Pozor! Politika pazi!«

»Straža v viharju«, kjer je napad izšel, je na to* molčala.

Letos se je gonja še razširila in zavzema obseg, ki sili k reakciji. Prevel jo je od »Straže v viharju« »Slovenec«, glasnik političnega katolicizma na Slovenskem. Če se je ta odločil, da bo prevzel metode borbe nekaj agresivnih vročekrvnežev z univerze, je znak, da je stvar važna in resna in da ji moramo tudi mi posvetiti več pozornosti. In prvo, kar smatramo za potrebno, je, da pokažemo starejši katoliški generaciji, kakšne metode borbe uporablja skupina, katere delovanje prevzema.

Osnova te borbe sta spletkarjenje in intriga.

Naj to dokažemo kar konkretno z napadom na naš list.

Dne 23. septembra t. l. je »Akademska zveza«, organizacija katoliškega dijaštva na univerzi, poslala rektoratu univerze dopis, v katerem sporoča, da »Akad. glas« ni več neopredeljeno glasilo, ker je stopil v skupni konzorcij s »Sodobnostjo« in »Ljudsko pravico« in da se zato boji, da se bo v informacijski pisarni na univerzi vršila propaganda v namene, ki niso v interesu slušateljev univerze. Ovadba nas je presenetila, ker je bila trditev o skupnem konzorciju brez vsake osnove in smo jo slišali prvič. Pri »Akademskega glasu« ni bilo preko poletja sploh nikakih izprememb, razen nekaterih osebnih v redakcijskem odboru. Odgovor, katerega je »Akademski glas« poslal rektoratu univerze 24. septembra, je moral biti znan tudi »Akademski zvezi« — toda kljub temu so se pojavila sledeča dejstva, katerih zveza je prozorna.

Šele nekaj dni kasneje, dne 26. septembra, ko je izšel obširen članek o univerzi v debelem tisku na drugi strani »Slovenca«, smo spoznali vso rafiniranost zgornje vesti. Članek obravnava življenje na univerzi, razpravlja o katoliških dijaških organizacijah, o propadajočem liberalizmu, slabih vzgojnih sistemih na srednjih šolah in o ruševinah in idejnih zmedah, v katere je vrgel svoje mreže komunizem. Dijaštvo deli danes v dva tabora: v slovensko-krščanskega in nenarodno-materialističnega. Najmočnejši izraz medsebojnega boja je danes na eni strani »Straža v viharju«, na drugi pa »Akademski glas«, ki je iz »brezbarvnih« prešel lani v marksistične roke in do konca junija letošnjega leta izvrševal svoje marksistično poslanstvo pod »strokovno-informativno« firmo, pred kratkim pa se združil z marksistično »Sodobnostjo« in »Ljudsko pravico« v skupen, neakademski konzorcij. Informator je moral iziti iz akademskih vrst, okolice »Akademske zveze« in moral na vsak način poznati naš odgovor.

To trosenje neresnice je še izpopolnila »Straža v viharju« v svoji zadnji številki z dne 1. oktobra t. l., ko na podlagi zgornje izmišljene vesti ugotavlja, da je bila točna njena lanska napoved, da je »Akademski glas« obolel na kroničnem materializmu z močno inklinacijo na levo. Svoj sestavek zaključuje:

»Pa še eno resno besedo: Ali je bila naša lanska ugotovitev glede »Akademskega glasa« res samo plod fanatizma in »blodnje« (v takem žargonu je skušal »Akademski glas« lani zavračati naše ugotovitve o njegovi usmerjenosti na levo)? »Straža« ni varala niti čitateljstva, niti ni delala krivice »Akademskega glasu«. Kar smo mi že lani dokazali, je letos »Akademski glas« sam z dejanjem priznal! — da je namreč marksistično usmerjeno glasilo...«

To dejanje, s katerim se je »Akademski glas« sam priznal k marksizmu, je ustanovitev novega konzorcija, v katerega naj bi bil vstopil. Na tem konkretnem primeru vidimo vso odvratno taktiko skrajnega krila katoliške akademske mladine. Oprime se neresnične vesti, jo sporoči seveda tudi uradnim krogom, jo kljub formalnemu demantiju prizadetih in brez vsakih drugih dokazov lansira v nekaj svojih listih in nato na njeni podlagi zgradi sumnjo, ki jo že naslednjega dne proglašava za končno resnico in je celo tako nesramno, da retorično vprašuje, kaj bo sedaj napravil »Akademski glas«! In da je sedaj dokazano, da se mu ni delalo krivice!

Ne obračamo se več na svoje tovariše na univerzi. Že lani smo bili nekoč prisiljeni, da smo se branili proti sličnemu napadu in prosili »Stražo v viharju«, da nam izda anonimnega pisca nekega svojega članka, da ga javno proglasimo za lažnika. »Straža v viharju«, ki sicer odgovarja na vse, je tudi o tem molčala!

Obupani nad mlado katoliško generacijo, ki se ne straši tudi neresnice, smo ji takrat napisali:

»Boriti se hočete proti materializmu? Borite se! Borite se z vso silo mladega človeka, borite se z vso doslednostjo in odkritosrčnostjo, ker boj bo težak in spoznanje bridko: saj boriti se boste morali predvsem proti samemu sebi, proti lastnemu gledanju, zmaterializiranemu v najslabšem pomenu besede, ko mu je vse le gmota, oblast in pohlep, sovraži pa duha, njegovo svobodo in čistost. Borite se in imeli boste v tej borbi duha nad materijo, resnice nad lažjo, v nas iskrene in močne zaveznike.«

Danes se obračamo na vas, starejšo katoliško generacijo.

Ne, da Vam z očitki kažemo obraz Vaše mlade generacije. Ne, da bi izražali dvome v Vaše verske dogme. Ne, da bi Vas prepričevali o svoji dobri slovenski zavesti, ko se nam očita nenarodnost. Tudi ne, da bi Vam zagotavljali, da smo proti svetovnonazorski borbi na univerzi, ker nasprotno mislimo, da mora biti svoboda na univerzi doma, kjer pa je svoboda, je tudi raznolikost prepričanja.

Obračamo se na Vas, da protestiramo proti nemoralnemu načinu borbe, ki se je od mlade generacije vtihotapila v Vaše glasilo, in izrazimo svoj dvom v notranjo vrednost načel, ki dovoljujejo za borbo izbiro nizkotnih sredstev. Naj bodo popisane cele strani »Straže v viharju« o Kristusovem nauku, če vidimo, da ne vodi ljudi, ki jo pišejo, težnja po resnici, nam je njihovo pisanje hinavščina. Obračamo se na Vas s pozivom, da ne začenjate uvajati v slovensko kulturno življenje škodljivih metod preteklih desetletij.

Obračamo se na Vas, ker slutimo v Vaših vrstah iniciatorja in duševnega vodjo skupine, ki je pričela s takim delom.

Uredništvo »Akademskega glasu«.

Na pismo samo odgovarjamo le naslednje:

1. »Ak. gl.« pravi, da »je »Straža v viharju«, kjer je napad izšel, »na to molčala«. V svoji vnemi »Akademijski glas« ni dobro prečital »Straže« I., št. 15., 1. aprila 1935, str. 72., kjer smo napisali:

»Akademijski glas« se po znani metodi postavlja — ker ni mogel naše trditve, da izhaja njegova ocena Terseglovovega članka iz marksističnih vidikov, ovreči — v pozo, ki naj vzbudi pri čitateljih sočuvstvovanje in spoznanje, da so mu usta zavezana, ko pravi k naši tozadevni ugotovitvi: »To je znani način, s katerim skušajo skrajni katoliški fanatiki razorožiti vse, kar ni ali njim neomajno vdano in slepo poslušno, ali pa vpisano v »Jadrano« (podčrtali mi). Pritisnejo ti žig in te javno oznanijo, češ: »Pozor! Policija pazi!« Materializem kot svetovni nazor in marksizem kot socialnopolitični nazor je pri nas prav tako dovoljen kot n. pr. katoliški nazor. Dovoljeno ga je širiti ustno in v tiskani besedi (n. pr. radikalno-marksistična »Književnost«!). Pa saj to tudi »Akademijski glas« dobro ve. Ampak njemu ne gre za to. Gre mu le za to, da ne bi akademska mladina in njegovi čitatelji tega prekmalu spoznali. To bi namreč resno ogrožalo njegov nadaljnji obstoj! Zato servira svoje nazore v navidezno indiferentni obliki. Zato ocenjuje marksistične revije v navidezno informativni obliki.«

2. »Ovadba nas je presenetila, ker je bila trditev o skupnem konzorciju brez vsake osnove, in smo jo slišali prvič.« Mi nismo tako počasni! Mi smo to vest brali že dne 5. septembra 1935 v zagrebškem »Jutarnjem listu« na strani 13., in sicer: Novi izdavaški konzorcij u Ljubljani. Ljubljana, 4. IX. Ovih dana došlo je do sporazuma izmedju izdavača triju listova u Sloveniji, pa će po tome sporazumu sva tri lista izdavat i jedan isti konzorcij. Radi se o reviji »Sodobnost«, koja će biti ideološka za ovu grupaciju, dalje o tjedniku »Akademijski glas«, koji će biti za akademičare, te o listu »Ljudska pravica«, koja je do sada izlazila svakih četrnaest dana u Murskoj Suboti. I taj list će se prenjeti u Ljubljano. — Kmalu za tem je ljubljanski radio razglasil to vest »urbi et orbi«. Tudi »Glas naroda« jo je prinesel. »Akademijski glas« pa vesti ni demantiral!

Facia loquuntur

Hočemo pa pred vso javnost postaviti vso resnico, ne le nekaj nevažnih zunanjih okraskov in scen, kakršne nam v svojih reportažah iz univerzitetnega življenja že dve leti prinaša AG. Razgrniti hočemo zavese in odstraniti vsaj majhen del kulis, ki zakrivajo tajinstvene kovače v delavnicah tako zvane »progresivne« mladine. Tedaj bomo videli, kdo je v pravici in kdo ne. Treba je končno vendar enkrat pokazati tudi na zveze dela »progresivne« mladine z enako »progresivno« mladino na beograjski univerzi, ki nam jo ne v zadnji vrsti tolikokrat stavlja za vzgled AG. In je treba vedeti, da je ta mladina v boju za svoje komunistične ideale tako sfantazirana, da je proti njej nemogoče uveljaviti sploh kakšno tudi najbolj upravičeno zahtevo. Zato pa tudi slovenska katoliška mladina s tolikim poudarkom naglašča, da je komunizem najhujši sovražnik slovenskega naroda in s tem tudi slovenske univerze.

Kakor nam, tako je bilo vedno tudi izdajateljem »Akad. glasa« popolnoma dobro znano ozadje vseh borb med posameznimi skupinami na univerzi. Saj so mnogokrat celo zelo aktivno v nje posegali. Poznali so vse podtalno delo komunizma na naši univerzi, tako pri javnih nastopih kot tudi v tisku. In vendar, kaj vidimo? »Akademijski glas« v vsej tej dobi ni našel prilike in zadostnega povoda, da bi pisal pisma tako zvani »progresivni« mladini, naj preneha s svojimi škodljivimi akcijami. Tudi na starejšo napredno generacijo ni naslavljal apelov, — naj pazi na svojo mladino. Še več; namesto da bi kot glasilo, ki naj bi imelo na skrbi blagor slovenske univerze, klical vse v boj proti njenim škodljivcem, je v

svojem pisanju dajal mnogokrat podporo komunističnim akcijam, s tem, da jih je odeval v »strokovno« obleko. Šele tedaj pa, ko je katoliška akademska mladina začela oster boj proti škodljivcem slovenske univerze, je bilo »Akademijskemu glasu« dovolj, da je planil s kolom — seveda nanjo. Da bo konec zavijanju oči, smo zbrali danes nekaj iz množice dokazov za naše trditve.

Littera scripta...

Letak »Univerzitetni mladini«:

... »Tridnevni štrajk, ki ga je proglasilo izdajalsko oportunistično vodstvo ZSAU, je imel samo namen, da pomiri razburjenje in revolucijonarno vrenje med študenti, obenem pa omogoči režimu... da uresniči svoje namere (t. j. ukinitev univerze v l. 1932/33).«

Podpis: Komunistična stranka Jugoslavije (Ljubljanski univerzitetni komitet).

Letak je bil močno razširjen po univerzi ter je bil gotovo za čas tolike nevarnosti za obstoj slovenske univerze skrajno neumesten. Celotno od komunistov bi moral človek pričakovati toliko poštenja, da bi vsaj v dobi, ko je bila skoraj vsa odgovornost za univerzo izključno na ramah katoliških akademikov, ki so jo s svojim taktičnim nastopanjem tudi rešili, prenehali z izrabljanjem najvišjih interesov vsega naroda v svoje nizke namene.

V novembru 1932. je izšla prva številka »Rdečih signalov«, ki so nato dve leti redno mesečno izhajali kot »revolucijonarno glasilo študentov« ter jih je izdajal Ljubljanski univ. komite KSJ. Kot cilj njihove borbe navajajo tu že v nadaljnjih številkah:

»Za delavsko-kmečko sovjetsko republiko Slovenijo!

»Za bratsko sovjetsko federacijo balkanskih narodov!«

Kakšna bi bila usoda Slovencev v takih tvorbah, si pač vsak lahko predstavlja. V članku »Skupščina Zveze« čitamo odstavek, namenjen katoliškim akademikom:

»Tem ljudem povemo samo to, naj oni ob drugih zelo pogostih prilikah pokažejo, da niso hlapci in naj... pokažejo, da so nekaj več, kot samo avantgarda klerikalnih reakcionarjev. Že dolgo časa pričakujemo od njih osamosvojitve in preloma z (!) starimi...« Torej stara praksa: apel na mladino, naj obračuna s starimi. Bilo je to še v dobi, ko so imeli komunisti v katoliških društvih nekaj svojih ekspanzov. Napadi so tu zato še dovolj umerjeni.

»Rdeči signali« št. 2/I. pišejo v uvodniku:

»Tudi na univerzi osnujmo revolucijonarni svet, ki naj tvori revolucijonarno protitež oportunističnemu ZSAU... Naša parola je: vodstvo vseh strokovno političnih in izrazito političnih univerzitetnih antirežimskih akcij je treba iztrgati iz rok klerikalne buržuazije.« Kakor je razvidno na drugem mestu tega spisa, je bilo vse delo komunistov strogo v skladu s to parolo. Pri tem seveda resnični narodni in ljudski interesi niso nikdar prišli v poštev. V isti številki je objavljen napad na katoliške podporne ustanove. Predstavniki izdajateljskega komiteja pa se kljub temu niso branili podpor istih ustanov, čeprav so v listu odklanjali »meščansko dobrodelnost«.

Karakterističen je članek »Vprašanje slovenske univerze« v 3. številki (januar 1933, »Rd. sign.«). Članek je poln bobnečih besed ter velikopoteznih načrtov za generajni štrajk in druge podobne masovne akcije. Vmes pa se je vrnila piscu tale nesrečna ugotovitev, ki je značilna za delovanje komunistov in njihovih zaščitnikov:

»Borba (za neokrnjeno univerzo) se ni vršila v širokih masah študentov, ampak smo nje vodstvo prepuščali oportunističnom okrog Zveze, (ki so jo tedaj vodili kat. akademiki).« V tej težki borbi za pravice in obstoj slovenske univerze je bila akademska mladina prisiljena javno izraziti svoj protest proti nameram režima, kar pa je imelo za posledico pogoste konflikte s policijo. Predvsem katoliški akademiki so prevzeli nase kazni za početje komunistov zato, da so bili brž lahko napadeni kot denuncijanti in konfidenti. Očitek je bil sicer smešen in popolnoma neučinkovit. Toda značilen je za moralo takozvane »progresivne« mladine.

V dobi, ko so bili katoliški akademiki izpostavljeni najhujšemu preganjanju, ker so neustrašeno branili pravice slovenske univerze in vsega naroda, pišejo »Rdeči signali« 4—5/I.:

»Zakaj se gg... (imena kat. akademikov) tako zelo boje vpliva in inicijativne komunistov«, kar pomeni: »Policija, pazi, ti-le so glavni, ki ti delajo neprilike«, denuncijacija, ki se še mnogokrat ponavlja in ki je tudi imela mnogo uspeha.

Usodepolni »štrajk«

Zelo hvaležen primer iskrenega zaveznitva oziroma volje do skupnega dela za blagor slovenske univerze je znani generalni štrajk vsega dijaštva ob vpisu v letni semester 1933. Članek »Negativne sile v gibanju univerzitetne mladine« prinaša v prvem delu silen napad na tedanjega gospoda rektorja ter profesorski zbor univerze — za ono kritično dobo skoraj šolski primer nezrelosti komunističnega vodstva, obenem pa višek demagogije. Kajti za ozke

stanovske interese, za pridobitev nekaj nezrelih slušateljev, so bili tedaj pripravljani, da, lahko trdimo, imeli so namen žrtvovati slovensko univerzo, čeprav bi seveda tudi sebi s tem izpodmaknili tla. V drugem delu dovolj nerodno utemeljujejo polom slabo pripravljene štrajka ter pripisujejo zlom seveda »klerikalcem«, komunistični organizatorji in člani štrajkovnega odbora pa so bili že v prvih dneh, seveda tajno, vpisani.

Skrajno tendenciozen je članek »Križa slovenske mladine« v 6. številki »Rdečih signalov«, v onem delu, kjer govori o razvoju katoliških akad. društev. Vendar je v njem znova opaziti prizadevanje, da bi del katoliške mladine izvabili v rdeči tabor. Ostudnemu napadu na katoliške akademike v isti številki slede na isti strani še štirje krajši, v katerih seveda po rdeči morali ponovno denuncirajo s polnim imenom člane kat. akad. društev. Da na tem mestu potolažimo AG, omenjamo, da je med njimi članek »Klerikalci brez boga«, ki je po svoji ostrosti brez dvoma presegel napad na »Križ na univerzi«.

Demonska pobesnelost komunistov.

Kdo je pričel torej uvajati nezdrave metode borbe v naše univerzitetno življenje, se vedno jasneje vidi iz nadaljnjih številki »Rd. sig.« V 8. št. (junij 1933) se stopnjuje ta divjost preko vseh mej. Članek »Še o krizi slovenske mladine«, napisan v trenutku, ko je zadnji komunistični manever v katoliških društvih izpodletel in so se ta društva z izjemo »Borbe« izrekla v celoti za moderen katoliški program, je besen izbruh sovraštva, pa obenem izraz silnega presenečenja nad razvojem dogodkov. Zato mrgoli denuncijacij katoliških akademikov in katoliških voditeljev, ki jim očita zveze »ne le z Vatikanom, temveč tudi z Dunajem, Heimwehrom itd.« Da pa zakrije svoje podle denunciacije, jim seveda očita zveze z državnim pravdništvom in policijo, kjer baje denuncirajo komuniste, dočim so se morali vsi omenjeni v resnici skoraj vsak teden pri oblasteh braniti zaradi komunističnih denuncijacij. Članek konča z obupnim pozivom:

»Razkrinkati fašistične in klerofašistične voditelje in oživostvoriti brezbožno propagando zlasti med mladino. Končno moramo misliti tudi na to, da v svoji obrambi (!!) preidemo k dejanjem ter stopimo denuncijantskim stenicam (namreč tistim, ki so ščitile komuniste pred preganjanjem) na glavo.« V isti številki navajamo za primer dovolj u m e r j e n e g a tona samo dva stavka:

»In Kristus Kralj nima niti potrebe niti ambicije, da bi vladal v Sloveniji ali na ljubljanski univerzi. To željo imajo le njegovi služabniki in njihove polne malhe. Izmozgano delavno ljudstvo Slovenije bo poglajalo v nebesa Kristusa Kralja in njegove služabnike, ker jih prav nič ne potrebuje, ker pijejo njegovo kri...« itd.

Vzporedno z izdajanjem svojega mesečnega glasila je »Komfracija« na ljubljanski univerzi pogosto izdajala še posebne letake, ki so bili v prvi dobi namenjeni propagandi boljševiških idej, zlasti ideje svetovne revolucije, pozneje pa čezdalje bolj polemični in so obravnavali le razvoj borbe in svetovnonazorskih trenj na univerzi. Vendar že od vsega početka niso komunisti nikdar imeli volje iskreno sodelovati pri akcijah pravih slovenskih akademikov. To priča njihov prvi nastop v maju 1931, ko so se šele formirali v »Zvezo študentov komunistov« ter v svojem »Proglasu« pozvali dijaštvo, naj zapusti legalne klube. Enak poziv prišana letak »Univerzitetni mladini« od oktobra 1932.

Na izjavo »Akademske zveze« v »Slovencu« dne 14. febr. 1933., so izdali kot odgovor nov letak »Univerzitetni mladini« koncem februarja. Odločnost AZ jih je presenetila, niso računali s tem, da bodo tako kmalu že izgubili priliko izrabljanja »skupnih« manifestacij. »Ravno v tem, da so s popolnoma političnih motivov preprečili to akcijo, tiči vsa podlost teh ljudi in se karakterizira njih dosledna izdajalska politika«, pravi letak. In dalje: »Gospodje voditelji Akademske zveze; lažnjivci in denuncijanti (zato namreč, ker niso hoteli pred policijo izdati rdečih agitatorjev ter so rajši sami sprejeli za njihove prestopke kazni po 5 do 10 dni zapora)... Naj se pa vprašajo gg... in vsa ostala banda..., kaj so storili za svoje žrtve. Ti ljudje so... storili samo to, da so denuncirali svoje tovariše... To so ukazi istega..., ki je »specialist za komuniste« in kot tak zaupni prijatelj upravnika policije...«

Podobnih očitkov in psovkar mrgoli v letatu. Zaradi posebne naloge, ki mu je bila namenjena, je izšel v izredno veliki nakladi. Kajti, če bi se mu posrečilo z denuncijacijami omajati položaj tedanjega vodstva AZ med slovenskim dijaštvom, bi komunistem na ljubljanski univerzi ne imel več nobene ovire. Toda dejstva so bila vprav nasprotna kot pa v letaku navedena. Voditelji AZ ne le, da niso denuncirali, ampak so bili še sami celo na podlagi denuncijacij znanih komunistov hudo preganjeni. Zato je letak znova oslabil »rdečo fronto«.

Tiskovna borba se je v prihodnjem šolskem letu 1933/34. še poostrila. Z novembrom je pričel izhajati drugi letnik »Rd. sig.« Izid »Mladih zarij« je močno škodoval njihovemu delovanju, ker je

bilo tu prvič vsaj v najskromnejših mejah tiskovne svobode mogoče javno povedati objektivno sodbo o morali komunističnih propagatorjev na slovenski univerzi. V članku »V mlade Zarje« najde zato pisec »edino, kar je pozitivnega v celi knjižici, je dejstvo, da so Kristusa Kralja na našo lanskoletno pobudo iz svojega manifesta končno vendarle poglajali v nebesa.«

»Rdeči signali« št. 3/II. komentirajo v članku »Borci« brošuro, ki je koncem leta 1933. izšla pod tem naslovom ter razpust društva »Borbe«. Delno cenzuro brošure ter razpust društva pripisujejo seveda »klerikalnim krogom«, čeprav so bila tedaj vprav katoliška društva sama skoraj pred razpustom. V isti številki napada članek: »Občni zbor juristov« »klerofašistične voditelje« (AZ) zato, ker niso hoteli kandidirati v odbor društva tudi komunistov.

Posebno karakterizira komunistične metode boja »za slovensko univerzo« članek »Odnos med profesorji in slušatelji« v 4. številki (febr. 1934), iz katerega navajamo le nekaj stavkov:

»Tretjič opozarjamo... na postopanje zajčjega rektorja M. Slaviča... Mesto, da bi podprl dijaštvo in se zavzel za njegove zahteve, za univerzo in za njeno izpopolnitev, stoji zvesto v službi Beograda in Rima. Njegov verski fanatizem dovolj jasno kaže dejstvo, da ni hotel sprejeti delegacije Poljakov izraelitske veroizpovedi, kaj šele, da bi se zanje zavzel. Tu se vidi, kakšna je katoliška »slrpnost« v resnici, katoliška ljubezen do bližnjega i. p. Radi verjamemo, da se rektor Slavič mogoče trudi za koristi Kristusa Kralja, toda mi smo že ugotovili l. l., da ti interesi niso istovetni z onimi slovenskih študentov in delavnega ljudstva Slovenije, da so ravno nasprotni. — Če ne upoštevamo teh verskih nagibov, po katerih se ravna Slavič, ki je postal naravnost rasist..., je to dovolj tehten vzrok, da se tak človek odstrani. Dalje pravi pisec: ... ne le zajčji rektor M. Slavič in policijski svetovalec L. Ehrlich... itd. Če se drzne v taki obliki napadati a k a d e m s k i list ljudi, ki so vse svoje sile žrtvovali za slov. univerze (naj omenimo za dokaz temu le zahvalno pismo odbora Akeije za univ. knjižnico, ki ga po sili razmer niso vodili ljudje iz katoliških dijaških vrst, g. rektorju M. Slaviču za njegov veliki trud, požrtvovalnost in podporo dijaštvu), potem je to samo znak, kako globoko je bilo že zastrupljeno ozračje na naši univerzi.

Zadnja številka »Rd. sig.« (št. 5, maj 1934) je izšla v naravnost razkošni opremi, v dvobarvnem tisku. Prinaša vrsto napadov na univerzitetne ustanove, na posamezne profesorje itd. Članek »Občni zbor juristov« zopet mrgoli psovkar in laži na račun kat. akademikov: »... Vodstvo klerikalnih fašistov (Zarja, Danica)... V resnici pa 1. podpirajo režim (ker se ne borijo proti njemu)! 2. podpirajo »zatiranje slovenskega naroda...« itd., dočim sami citati iz »Rd. sign.« dokazujejo prav nasprotno.

Iz tega članka moramo še nadalje ponatisniti cel odstavek, ki bi ga sicer izpustili. Toda važen je zato, ker pojasnjuje konec pakta s »Triglavom« na ljubljanski univerzi. Odstavek je ena sama velika laž in se glasi takole:

»Skupina Triglavancov je hotela pridobiti poštene kat. juriste na bazi delovnega programa slovenske fronte (...) za skupen nastop na občnem zboru. Toda klerikalno fašistično vodstvo je hitro šlo na delo. Da onemogoči ta nastop, se je poslužilo brezstidne laži, ki so jih kljub ponovnemu demantiju sistematično razširjali, ker zahtevajo nespremenljive pogoje (sklicujejo se na mandate, čeprav je v bistvu šlo Triglavancem za program, ki klerikalno fašističnemu vodstvu ne diši!) in da bodo Triglavanci volili Jadranaše. In so farbali svoje poštene člane, da so oni »edina opozicija«... itd. ... — Da jih je lažem in demagogiji kler. faš. vodstva precej nasledlo, kaže občni zbor. Dobili so večino.«

Enako ostre in lažnjive napade na kat. akademike prinašajo v isti številki v članku: »Dopis iz Akademske zveze«.

S to številko je bila misija »Rdečih signalov« na ljubljanski univerzi končana, kajti po navodilih iz Pariza, kjer je bil v aprilu leta 1934. sklenjen znani pakt med ložo in kominterno, so morali komunisti v vseh deželah nadeti nove uniforme ter v novih oblikah propagirati prevratne komunistične ideje. Zato je, za naše kraje pač najprimernejše, izšla v juniju 1934 prva in edina številka novega lista v rdečem tisku: »Slovenski revolucionar«. Tudi ta list je skušal med našim dijaštvom predvsem kompromitirati delovanje katoliških akademikov, kar pa mu tudi ni uspelo.

Komunisti v vlogi diktatorjev.

Skrajno netaktno vmešavanje komunističnih agitatorjev v interne zadeve katoliških društev predstavljata dva letaka, ki sta izšla ob zgoraj omenjenem občnem zboru juristov, oba pod naslovom »Tovariši juristi«.

Prvi letak pravi: »... Pa tudi vodilni klerikalci so proti njej (se. enotni fronti s komunisti). Samolastno postavljeni akcijski odbor je brez utemeljitve odbil našo ponudbo sodelovanja. Sedaj pa razširja laži, da smo postavili nesprejemljive pogoje... Čeprav je večina Daničarjev in del Zarjanov za sporazum..., je akcijski odbor preko tega pogajanja odbil.«

Drugi letak pravi: — »Voditelji klerikalnih študentov so tudi proti volji in razpoloženju svojih članov, po želji svojih voditeljev ta boj zavirali.«

Komunisti naj bi torej diktirali Akademijski zvezi, kako in kakšne odbore bo sestavljala ter s kom se bo pogajala. »Navdušenje« za enotno fronto, o katerem pišeta oba letaka, pa je bilo res tako, da so Triglavani v zvezi s takozvanimi neorganiziranimi dobili okrog 15 glasov, dočim so juristi iz AZ dobili v lastni »enotni fronti« večino. Izid glasovanja je bil v nemali meri zasluga res nesramnih metod, ki so se jih pri pripravah na občni zbor posluževali rdeči tovariši.

Letak »Slovenskim akademikom«, prvi glasnik nove »antifašistične komunistične fronte«, je skušal predvsem zabrisati poraz komunistov na občnem zboru Akcije za univ. knjižnico dne 16. maja l. 1934. Osmešiti je hotel pred širšo akademsko javnostjo nastop kat. akademikov na tem občnem zboru s tem, da skuša dokazati, kako so klerofašistični študentje kot eksponenti klerikalnega kapitala bili prisiljeni sprejeti baje jugoslovenski program, kako vedno tesneje sodelujejo »s fašisti v Edinstvu in Jadranu« itd. Obenem znova očita »razbitje lanskega štrajka, sistematično sabotiranje vseh študentskih ekonomskih, kulturnih in političnih akcij« itd. Na koncu skuša z namenoma napačno podanimi izjavami kat. akademikov na tem občnem zboru podpreti svoje lažnjive trditve. (Vsebinska vsebina teh izjav je tudi širši javnosti dostopna, saj je bil celotni potek občnega zbora reproduciran zelo točno v posebni obširni spomenici. Smisel teh izjav je prav nasproten kakor pa ga podaja ta letak).

Drugi del letaka prinaša sedem točk in pravi:

»Vsem slovenskim akademikom, posebno pa katoliškim akademikom v Danici, Zarji in Savici mora postati jasno: (Navajamo le točki 5. in 6.)

5. Borbo študentov za ekonomske interese slovenskih študentov, za akademsko svobodo in avtonomijo slovenske univerze, za pravice slovenskega naroda in slovenske kulture in za popolno gospodarsko in politično samostojnost Slovencev, proti hegemoniji srbskega imperijalizma, ki nam vse to jemlje, more voditi le enotna slovenska antifašistična fronta vseh borbenih študentov.

6. V to fronto se morajo združiti vsi slovenski nacionalni revolucionarji (SNR-ji), vsi marksisti in vsi ostali pošteni slovenski akademiki vseh političnih smeri, ki uvidijo izdajstva fašistov in klerofašistov in njih objektivno in zavestno podporo diktaturi.«

S tem se je torej komunistično odvedel nastop pod lastnim imenom in se skrival v senco tajinstvene antifašistične fronte, kateri se »marksistični študentje na ljubljanski univerzi... priključujemo in bomo njeno borbo z vsemi silami podpirali«, kot zaključuje letak. Dočim se je v »Rd. sig.« komunistično, kadar je bil najbolj srdit, imenoval »mi boljševiki«, se zdaj skriva v »znanstveno« obleko marksizma, pa se mu pri tem vseeno ponesreči, da pritisne na letak usodni pečat: KOMFR. (komunistična frakcija).

Istočasno je izšel iz istega vira drug letak: »V boj za univerzitetno biblioteko!« Enako kot prejšnji napada kat. akademike ter jim očita volilni pakt z jugofašisti, dasi so kat. akad. dobili popolnoma sami dovolj glasov za večino in so redki navzoči »jugofašisti« glasovali enakomerno na obe strani. Večine 27 glasov pa niso mogli povzročiti, ker ni bilo niti toliko navzočih.

Resnično komunistično vnemo za interese slov. naroda in slov. univerze pa je najboljšje podal prav ta občni zbor, saj so komunisti ob tej priliki po lastnem priznanju mnogih njihovih vodilnih članov imeli namen Akcijo razbiti. Le odločni nastop kat. akademikov je tak zločin preprečil. Tak namen je na samem občnem zboru najjasneje pokazala izjava enega izmed teh voditeljev, da imamo slovenskih knjig itak preveč. Izjavo je registriral letak »Slovenskim akademikom« z dne 18. maja 1934. Številni komunistični letaki na vse resnične navedbe in razkritja načrtov, ki so jih imeli komunisti z Akcijo za U. K., niso demantirali.

Letak »Mi, bivši Triglavani« z dne 10. junija 1934. z istimi besedami kot prej omenjena komunistična letaka napada kat. akademike. Letak skuša dokazati, da se je tedaj ustvarjala koalicija med kat. akad. društvi in Jadranom, torej med »fašisti in klerofašisti«, dasi ni bilo med obema strankama nikdar nobenih pogajanj niti trenutnih paktov, kot se to vedno znova ponavlja med kat. akademikom nasprotnima skupinama. Letak neresnično podaja delovanje katoliških članov odbora A. za u. k. in potek odborovih sej že čez par dni, dasi mi iz ozirov na višje interese, ki jih predstavlja nam univerzitetna knjižnica, še danes na to ne moremo javno odgovarjati, čeprav bi nam bil odgovor zelo lahek in ljub. Letak končuje: »Mi, bivši Triglavani, bomo nadaljevali borbo... v ostri fronti proti vsem fašistom in klerofašistom, v zavesti, da so vrste progresivnih študentov vedno številnejše... o čemer pričajo gibanja med samimi katoliškimi študenti, o katerih le-ti molče in jih taje; toda primer Borbe in zadnje izključitve v Danici dokazujejo, da se katolištvo in katoliška fronta lomí, navzlic vsem najnižkotnejšim in najnemoralnejšim sredstvom, ki se jih katolištvo poslužuje, navzlic

vsem bojnim načrtom, ki jih sklepajo katoliški prvaki pri jezuitih.« Mislimo, da ob takem pisanju ni treba še posebej povdarjati skrajno netenkovestnost metod, ki se jih poslužujejo ne katoliški akademiki, pač pa njihovi nasprotniki. V svoji demagogiji smejo iti preko vseh mej, njim naj bo vse dovoljeno, katoliški akademiki pa bi naj bili le poslušni in ponižni privesek njihove antifašistične fronte, seveda brez pravic in brez besed.

Z dvema letakoma z dne 20. junija 1934. je bila sezona komunistične propagande za leto 1933/34 zaključena.

Vstop v novo šolsko leto 1934/35 karakterizirata zlasti 2 letaka, oba v mesecu oktobru 1934.; prvi nosi naslov: *Tovariši, slovenski akademiki!* in podpis: *Združeni slovenski revolucionarni študentje*. Vsebinska — izrazita propaganda za komunizem. Drugi nosi naslov: *Tovariši in tovarišice!* ter podpis: *Klub neodvisnih akademikov Mladi Triglav*. Vsebinska: skoraj dobesedni prepis prvega letaka. Pri tako nemoralnih metodah boja pa je vendar že malo preveč zahtevati, da bi moral vsak nasprotnik komunizma imeti vse polno ozirov na to, ali je kdo teoretičen, znanstven ali praktičen marksist, ali je enakih treh vrst komunist, ali je istih treh vrst boljševik, ali je antifašist itd. Mislimo, da zahteve po taki distinkciji, ki jih mnogokrat slišimo, presegajo vsako zemeljsko modrost.

Iz nadaljne zbirke naj kot zadnjega navedemo le še en letak z dne 23. maja 1935. Izdala ga je »Terorizirana večina slovenskih katoliških akademikov« z naslovom: *Pošteno mislečim tovarišem*. Le to je čudno, da so ga širili izključno le tovariši izven katoliških akademskih vrst, da je bil v katoliških vrstah skoraj popolnoma neznan. Ob tem letaku pa se je posrečilo obenem odkriti tudi centralo za izdajanje tovrstnih tiskovin, daleč od vrst Akademske zveze. Vsebinska tega letaka je nepopisno gnusna. Letak po svoji vsebini tudi ne spada sploh v okvir tega spisa, temveč edino le pred sodišče. Kajti to ni več boj, najmanj boj za ideje, temveč atentat na posamezne neljube osebe. Omenjamo ga le v dokaz, kako strašno je padla morala ne le poedincev, temveč celih vidnih organizacij — pa izven vrst Akademske zveze.

Vloga »Akademskega glasa«

»Prav za prav ni jasno, zakaj je pričela mala skupina svoje razdiralno delo« — je za trenutek podvomil »Akademijski glas«, potem pa takoj ugotovil, da je »njen boj boj za popolno oblast na univerzi«. Tako je predstavil »Ak. gl.« v »Pismu starejši katoliški generaciji« katoliško akademsko mladino.

Iz prvega dela podanega historičata je razvidno, kako je komunizem na univerzi pogazil vsako sled morale, poštenja, iskrenosti in tovarištva, da so vsa sredstva njegove dotlej na univerzi neobičajne borbe bila osredotočena proti katoliškim akademikom; kako je bila grdo zlorabljen »enotna fronta vseh slovensko mislečih akademikov«, ustvarjena v dobi zgodovinskega nasilja prav od takratnih katoliških akademikov; kako so tihotapci iz komunističnih vrst izza hrbtov katoliških akademikov-demonstrantov sipali komunistične letake, izobešali komunistične transparente in plakate; v kaki resni nevarnosti je bil radi tega ugled in obstoj že itak zapostavljene slovenske univerze.

Tedaj so nam interesi slovenstva, univerze in katoliškega prepričanja narekovali ostro opredelitev in pričeli smo z odkritim bojem proti nevarnemu podtalnemu sistemu. »Mlade Zarje« so bile prvi zunanji izraz te borbe. V tistih dneh se je predstavil akademski mladini »Akademijski glas«. Pričakovali smo in čakali, da bo kot edino akademsko glasilo spoznal nevarnost, ki je napovedala boj vsem veljavnim akademskim običajem. A besede proti komunizmu v »Akademijskem glasu« nismo dočakali. To nas je nekoliko presenetilo. Kmalu nam je postalo jasno, da borbe, v kateri smo ostali katoliški akademiki osamljeni, brez lastnega glasila ne bo mogoče uspešno voditi. Zato je leta 1934., 1. nov. izšla »Straža v viharju«.

S tem se je pričelo v akademskem življenju, pa tudi izven njega, novo razdobje, v katerem je vse dotlej o komunizmu in njegovih metodah molčeči »Akademijski glas« prevzel in igral naslednjo zanimivo vlogo:

L. III. št. 2, 19. januarja 1935, str. 4:

»Izredni skupni občni zbor »Mladega Triglava« in JAD »Triglava«:

Sestavek vsebuje poročilo o občnem zboru »Ml. Triglava«, v četrtek, 17. januarja 1935, na katerem je ista usmerjenost dobila konkreten izraz v združitvi oziroma zlitju v enotno društvo »Mladi Triglav«. Na tem občnem zboru, ki se je vršil ves v znamenju marksističnega duha, se je med drugim novoizvoljena predsednica fuzioniranega »Ml. Triglava« gdč. Krebs Emilija odločno zavzemala za legalizacijo abortusa in za ostale sorodne težnje materialistično-marksističnega značaja (prim. »Akademijski glas« III., št. 23, 19. oktobra 1935, str. 3). »Akademijski glas« pa si je na osnovi tega občnega zbora ustvaril naslednje mnenje o obeh delih »Ml. Triglava«:

»... V čem sta se prav za prav ločila oba »Triglava«? Morda je mogoče reči, da je »Mladi Triglav« polagal važnost predvsem na borbenost nastopa, »Triglav« pa na kritičnost notranjega dela.«

L. III. št. 4, 1. februarja 1935, str. 3:

»Med Revijami.« »Sodobnost«:

»... »Sodobnost« prinaša v vsaki številki dovolj tehtnega gradiva za oscellitev svetovnih in naših kulturnih, gospodarskih in političnih razmer... Nov sodelavec v »Sodobnostih« je Bratko Kreft... Zadnja številka drugega letnika »Sodobnosti« je dovolj bogata na straneh in gradivu.«

Pohvala brez pridržkov, brez kritike, brez pomislekov. In vendar je bila »Sodobnost« tudi takrat kulturna revija in ravno na prehodu iz osnov »svobodomnosti« v materialistični svetovni nazor in po njem v marksizem, kakor nam pričajo sledeče besede:

Sodobnost II., 1934:

Stran 198:

»Vse človeštvo bo zlito v skupnost pod praporom načrtne ekonomije in pod vodstvom proletariata — malo presenetljiv je sicer ta privid, a kljub temu se bo uresničil.«

Stran 433:

»In tam na drugem koncu Evrope z mnogimi žrtvami vzdrževan napor, dati človeškemu sožitju nov red. A žrtev tu in tam, dasi ena (na zapadu: glumiti nov stanovski red ali omamljanje s prenapetim nacionalizmom), žrtvoovana preteklosti in peščici gospodarskih diktatorjev, druga pa živi veri v bodočnost in morda kdaj srenejšemu življenju potomstva in celote.«

Stran 435:

»Želje in potrebe slovenskega delovnega ljudstva so njen program, — kakor je to dobro in točno izrazil danes nemara najboljši slovenski politični list, ki izhaja — v Dolnji Lendavi in se imenuje »Ljudska pravica«, (ki je, kakor znano izrazito marksističen list).

Ko podaja pregled ruske kulture po poljskem listu »Wiadomości literackie«, mu uide:

»... je to kultura borbe in dela, je marksovska, kajti svet v petdesetih letih ni odkril bolj zlitega in utemeljenega pogleda na svet.«

Stran 405/6. Iz članka Miška Kranjca:

»Toda Hilarij je dognal, da življenje morda zdaj stoji na glavi, dočim bi tedaj stalo na nogah. Čemu ta sen tisočev po sreči, po bogstvu, ko je vendar dana možnost, da vsi ljudje dosežejo nekaj od tega, možno je, da imajo vsi enako, da je tvoj sosed isto, kar si ti, nič več in nič manj. Na tej črti je življenje dano vsem ljudem, a zakaj je vendarle drugače? Ali ni s tem povedano, da zdaj stoji življenje na glavi? Svet je treba urediti, hribe ponižati, doline dvigniti, pollej nastane ravna ploskev. Na tej ploskvi je dano enako življenje vsem ljudem.«

In ob zaključku; Hilarij pod hrastom, da si vzame življeneje. Vidi Vincija, kako prihaja na oblaku, spremljan od množice ponižanih in razžaljenih. Vincij mu reče: »Pojdi z nami, stari. Svet gremo zavzemati. Nič se ne brigaj, če pravijo, da nisi moj oče. To so lažnjivci; in če mi nisi po telesu, si mi po duhu. To je važnejše.«

Sodobnost III., št. 1, str. 48 (ocena »Male biblioteke«):

»Majhni format in nizka cena knjižic niti oddateč ne dasta slutiti njih bogate vsebine. Knjižice so pisane temeljito in živo obenem... zato se da trditi, da ustreza »Mala biblioteka« resni potrebi naših ljudi«. (Propagandna marksistična knjižnica.)

»Akad. gl.« III., št. 6, 22. februarja 1935, str. 3:

»Obiski pri bedi«:

Pod tem naslovom prinaša »Akad. gl.« razgovor svojega poročevalca s tovarišem, ki mu odgovarja na vprašanja, kakšen je podporni sistem za katoliške akademike. Poročevalec »Akad. gl.« je informativni okvir svojega razgovora razširil in vanj položil svoje mnenje in na mnogih mestih na podlagi neresničnih dejstev (gl. »Stražo«, I., št. 13., 1. marca 1935, str. 2. »Univerza: Zopet netočno poročanje »Akademskega glasa«) izrekel krivično obsodbo o »podpornih akcijah za katoliške akademike«, kamor prišteva tudi Vincencijevo konferenco za akademike, ki tja prav nič ne spada, ker je karitativna bratovščina na temelju verske zapovedi ljubezni do bližnjega. »Ak. gl.« seveda tega značaja Vincencijeve konference ne omenja, še manj pa, da bi, ko jo že krivo označi, priznal njeno požrtvovalno delo, katerega sadov je bilo deležnih že toliko akademikov, ne da bi jih kdo spraševal za društveno legitimacijo. Značilen za smer »Akad. glasa« je naslednji odstavek iz omenjenega članka:

»Ali podporni skladi nadzirajo življenje in družbo študentov? (Vpraša poročevalec svojega informatorja.)

»To se ne bi dalo potrditi tako naravnost, ker skrbi za verno pripadnost h katoliškemu dijaštvu že dijaštvo samo po svojih organizacijah. Toda tu je na delu cel sistem, ki se mu ne smeš izneveriti, če hočeš, da obdržiš njegovo podporo. Kdor pa prelomi, je prepuščen sedaj in za naprej sam sebi. Takih slučajev pa itak dovolj vidiš na univerzi.«

Najbolj značilno pa je, da je bil razgovor izvabljen od poročevalca »Akad. gl.« z obljubo preskrbe podpore pri neki študentovski podporni ustanovi; nato pa še vsebinsko potvorjen. Bil je torej »na delu sistem »Akad. glasa«...«

L. III., št. 6, 22. februarja 1935, str. 4:

»Med revijami,« »Književnost«:

»... Juš Kozak, ki izgleda, da je zapustil Ljubljanski Zvon, prinaša v doslej ideološko čisto in poglobljeno propagandno revijo novo smer literarnega eseja z ideološkim in borbenim poudarkom. Revija je s tem obogatela, Juš Kozak je prvi izmed pomembnih kulturnih delavcev in literarnih tvorcev današnjih 40 letnikov vstopil v borbeni krog novih usmeritev celokupnega življenja in preobrazbe sistema; s svojim pristopom bo oplemenitil dosedanjo smer dela...«

Tendenca, čeprav previdno izražena, je otipljiva.

»... Članek arhitekta J. B. »Sociološke osnove moderne arhitekture«, kjer razpravlja avtor o splošnih vedikih novih gradbenih načinov... visoke starbe, tipizirana stanovanja in pohištvo... da novih stavbnih principov ne bo izvedla današnja »močna roka« diktatorja, ampak novi družabni red (!). Od člankov v reviji »Arhitektura«, ki obravnavajo isti predmet, se loči v načelnem gledanju, jasni predstavi in morda tudi mnogo večji neodvisnosti. Izgleda, da si oblikovalci novega družabnega reda (!) tudi pri nas dele funkcije in pričenjajo misliti ne le na borbo, ampak tudi na konkretno organizacijo življenja. Morda bo članek sprožil plaz.« (V »Akad. gl.« ga očividno ni... Klicaje dostavili mi.)

Kdo se bori za sistem »visokih stavb« (stanovanjske kasarne) proti sistemu družinskih hiš, za »tipizirana stanovanja in pohištvo« itd., je znano. Članek v »Književnosti« oz. »Akad. gl.« je izraz popolne kolektivistično-materialistične miselnosti, aplicirane v arhitekturo, stanovanjsko gradnjo in opremo. »Akad. glas« pa k temu nima druge pripombe kot priznanje avtorjevega »načelnega gledanja«, »jasne predstave«, »mnogo večje neodvisnosti«, simpatične ugotovitve o »delitvi funkcij« med »oblikovalci novega družabnega reda« za »organizacijo življenja«. Po vsem tem izgleda, da »Akad. glas« glede marksističnega sistema nima nobenih pomislekov. Da je »Književnost« bila že takrat propagandno glasilo radikalnega marksizma oz. teoretičnega komunizma, tega sicer ni treba posebej dokazovati, da ne bo videza krivice, navajamo kratek primer:

Književnost, II., 1934, št. 1/2, str. 5:

»Zgodovinskega razvoja ni mogoče ustaviti.

Vse teče po tračnicah vzročnosti in dialektike.«

Oskar Drenik piše v članku: K slovenskemu prevodu »Antidrichinga«:

»Tistim, ki slovenskim marksistom očitajo pomanjkanje »plodovitosti«, bomo odgovorili tedaj, kadar bodo sami nehali čitati in prevajati v slovenščino sveto pismo stare in nove zaveze.«

Stran 56., št. 1/2.

»Delo na znanstvenem polju je ogromne važnosti za razvoj marksističnega mišljenja. Izdaje »Naučne biblioteke« so važen pripomoček na tem polju. Vsakdo naj seže po njih in si jih naj prisvoji, da bodo postale last njegovega razuma in orožje njegovega prepričanja.«

Stran 146/147, članek »Borba kat mladine«:

»Proti »ekonomski« teoriji papeževe okrožnice postavljajo »Borci« Marksovo teorijo o kapitalu in njegovo analizo vladajoče družbe... »Borci« so nastopili svojo pot. Naj korakajo brez prestanka, brez kompromisov naprej.«

Stran 340:

»Marksistična teorija o brezizhodnosti položaja malih kmetov pod kapitalizmom nudi podlago za zvezo med proletariatom in malimi kmeti kakor tudi za njihov skupni boj proti kapitalizmu.«

»Ak. gl.« III., št. 8, 8. marca 1935, str. 4:

»Med revijami:« »Dom in Svet« 1935, št. 1—2:

V glavnem se bavi ocena s Terseglovovo razpravo »Novo poganstvo«, ki jo vede ali nevede napačno tolmači:

»... Kot se nam dozdeva po težnji celotnega članka, je osnovna Terseglova misel, da bo našel fašizem, ki bo odvrget skorjo poganškega nacionalizma v sintezi s krščanstvom svojo novo, s tem pozitivno in zaključeno obliko. Vsiljuje se nam s tem domneva, da

skuša Terseglav prav v tako pojmovanem fašizmu najti za krščanstvo bodočemu času primeren instrument njegovega nadaljnjega tostranskega izživeljanja...«

Iz celotne ocene zveni odklonilni, nič več zadovoljni ton kot iz ocen »Sodobnosti« in »Književnosti«. Ocena je pisana iz marksističnega vidika, ki tam, kjer je v kakršnikoli zvezi omenjen fašizem, sodi strastno, obsoja apriorno. Poleg tega pa podvaljuje avtorju neresnično tendenco.

L. III., št. 10, 22. marca 1935, str. 2:

»Ali je senat univerze izpremenil svoje stališče?«

Pod tem naslovom se čudi »Akad. gl.«, kako je mogoče, da je univ. senat dovolil prireditve evharističnega tečaja na univerzi, ko so bili na listi predavateljev tudi nekateri, ki niso niti univ. profesorji niti vpisani slušatelji. Svoje začudenje utemeljuje s tem, češ da l. 1931. univ. senat ni dovolil »Slavističnemu klubu«, da bi na univerzi predavali drugi razen univ. prof. in docentov. Tega se »Akad. gl.« ni spomnil ob mnogih prilikah, ko so se vršila na univerzi, zlasti v predavalnici mineraloškega instituta kakor tudi v zbornici nešteta predavanja, tako strokovno znanstvenega, kakor tudi skoraj družabno - spoznavalnega značaja (več francoskih, čeških in drugih predavateljev). Omenjamo le predavanje prof. Kende iz Maribora, nadalje g. Sittersa, ki je predaval YMCA-rjem, Sadjarsko in vrtnarsko društvo, Jadanska konferenca, na kateri so govorili le neuniverzitetni predavatelji.

Na podlagi tega upravičeno sklepamo, da je šlo »Akad. gl.« v navedenem članku za to, da prepreči evharistični tečaj na univerzi. Svoj namen je deloma dosegel; rektorat je namreč v zadnjem hipu izdal odlok, da smejo na evharističnem tečaju v zbornici govoriti le univerzitetni profesorji. To je prvi primer odkrite in prikrite anti-patije »Akad. gl.« do največjega verskega slavja v slov. zgodovini — evharističnega kongresa.

L. III., št. 19, 5. junija 1935, str. 3:

»Zborovanje akademske akcije«:

Pod tem naslovom prinaša »Akad. gl.« reportažo o zadnjem akademskem zborovanju v preteklem študijskem letu. Članek je vidno tendenčen.

»... Organizirani katoliški akademiki, ki jih vodijo nekateri zelo strastni tovariši (stalni refren, kadar govori o katoliških akademikih, op. ur.), niso skušali doprinesiti ničesar k skupnim stvarim, ampak jih gledati... ozko s svojega stališča, ki zaseduje cilje, ki večini niso bili sprejemljivi... Da je bilo to zborovanje vključ vsemu temu na lepi višini, je pripomogla vrsta dobrih referatov, ki so jih imeli največ člani Mladega Triglava; ostajali so pri stvari, da je izgledalo, da jim gre za skupno delo dijaštva univerze...«

Tendenco je odkrita. Da se sliši druga plat zvona, navajamo članek o tem zborovanju v 19. št. »Straže«, 1. junija 1935:

»Akademske zborovanje. V soboto, 25. maja se je vršilo na univerzi v zbornični dvorani akademsko zborovanje, ki ga je sklicala Akcija za izpopolnitev univerze. (Značilna za to zborovanje je bila priprava nanj.) Vključ temu, da je odbor Akcije sprejel definitiven sklep, da se zborovanje vrši, šele v petek, 24. maja in da je na tej seji določil, da so na programu zborovanja samo trije referati, ki se tičejo delovanja Akcije (knjižnica, menza in klinika) in debata o njih, je priobčel »Akad. glas« — ki ga urejuje isti Ravnihar, ki je ob enem predsednik Akcije — že pred to sejo, da se zborovanje vrši in »da je to edina prilika, ob kateri morejo posamezne skupine med dijaštvom razkazati vse svoje številne moči in tudi svoje govornike«. Članek v »Akad. gl.« je prikazal zborovanje kot kako napeto nogometno tekmo, na kateri bo dijaštvo porabilo priliko in izneslo na njem poleg vprašanj Akcije za knjižnico še vsa ostala vprašanja, ki so na univerzi in med dijaštvom aktualna. Ta članek in pa potek zborovanja samega, na katerem se je proti pravilom prekršil sklep Akcije, nas je prepričal, da se je sklep in pa program zborovanja sestavil že prej izven odbora morda z namenom, da bi se skupine, zlasti pa katoliški akademiki, ki s krogi okoli »Akad. gl.« nimajo zvez, za zborovanje ne mogli pripraviti (odbor je sprejel sklep o zborovanju in o programu s tremi referati v petek zvečer!). Ko je bil redni program zborovanja izrpan, so kot gobe po dežju vstajali novi »referati« in to sistematično iz marksistične skupine. — Očividno je bila torej le ta skupina obveščena o namenu zborovanja. Po znani marksistični prestižno-propagandni metodi so njihovi referenti govorili o javnih delih, o fašizmu, predlagali celo množico resolucij o štrajkih, določitvi terminov (!) za odobrenje kreditov itd. Kot je to že stara marksistična navada, so uganjali v svojih bobnečih govorancah 100 odstotno demagogijo, slutnje in fantazije spreminjali v dejstva in dokaze, vse pa je bilo koncentrirano

v zadnji in edini marksistični namen: izglasovati resolucijo o »enotni fronti vseh študentov«, ki bi naj bila kronana zopet s kako vdanostno brzojavko grupi belgajskih akademikov marksistov. Proti tej zlorabi akademskih zborovanj v marksistične namene so na zborovanju z vso odločnostjo nastopili katoliški akademiki, ki so z razkrinkanjem namencv marksistične grupe dosegli, da so se marksistom domala vsi njihovi načrti ponesrečili. Katoliški akademiki so razkrinkali vso hinavsko demagogijo marksistov proti akademski menzi Vincencijeve konference, njihovo krivdo in lažna natolcevanja glede »Slovenskega tedna«, predvsem pa njihove namene z »enotno fronto vseh študentov«. Ta »enotna fronta« je v resnici plašč za fronto marksistov ljubljanske, zagrebške in belgajske univerze. Interesi združenih marksistov so povsem drugi kot pa resnični interesi slovenske univerze! Nad vse značilno za to je dejstvo, da so marksisti, ki so med zborovanjem hoteli zmagovati s huronskim vpitjem, ob tem razkritju povsem obmolknili...«

L. III., št. 19, 5. julija 1935, str. 2:

»Pismo iz Doma visokošolk«:

»... Po Evropi je na pohodu reakcija (!)... že steguje svoje roke predvsem po nas ženskah... In zato nam je treba zlasti intelektualk (!), ki so... spoznale, koliko je vredna materialna in duhovna neodvisnost (!)...«

»... Še drug pomen naj bi imel naš Dom. Že letos so se v njem vršila predavanja. K tem predavanjem bi bilo treba pritegniti čim več visokošolk. Tu naj bi bil forum, kjer bi se shajala dekleta z različnih fakultet... ki so sedaj razbita (!) na različna kulturna društva, ki jih skušajo čim bolj zajeti v svojo ideologijo, ki je le premnogokrat oviralna in zelo nasprotna težnjam današnje študentke in žene. ... Predavanja v Domu naj bi nas seznanjala predvsem z vprašanji, ki nas kakorkoli zadevajo... orisala zgodovino ženskega gibanja, položaj žene v današnji družbi...«

Izrazi opremljeni s klicaji so značilni za marksistično izrazoslovje. Ne moremo sicer trditi, da so bila vsa predavanja v Domu visokošolk podajana iz materialističnega vidika, vemo pa, da so taka predavanja bila, in še to, da se nikdar ni obravnaval kak ženski problem iz krščanskih osnov. Sestavek ni brez značilnosti za Dom visokošolk kot za »Akad. gl.«.

L. III., št. 21, 26. septembra 1935, str. 4:

»Križ na balkonu«, »Zmota zastopnika Cerkve«:

Pod tema naslovoma daje »Akad. gl.« izraz svoje kulturnobojne miselnosti, obrnjene tokrat proti okrasitvi univerze, postavitvi križa na balkonu univerze ter akademskega zborovanja ob priliki evharističnega kongresa. Naš odgovor je bil priobčen v 2. številki »Straže«, II., 15. oktobra 1935.

L. III., št. 22, 5. oktobra 1935, str. 2:

»Idejni obraz slovenske akademske mladine«:

V članku karakterizira pisec idejne skupine akademikov na naši univerzi. Poskuša osmešiti organizirane katoliške akademike, »Stražo v viharju« in si ob koncu drzne postaviti naslednjo trditev:

»... Omenim naj mimogrede, da je to dejstvo samo naravna posledica drugega dejstva, namreč, da krščanstvo že dolgo ni več merilo dejanja in nehanja evropskega človeštva, čemur je iskati vzrok v nemoči krščanstva samega, ne pa v materializmu 19. stoletja, kakor trdi »Straža v viharju«.

L. III., št. 22, 5. oktobra 1935, str. 2:

»Kongres za obrambo kulture«:

Pod tem naslovom priobčuje poročilo o »Kongresu za obrambo kulture« v Parizu od 21. do 25. junija 1935. Znano je, da je imel kongres pretežno marksistični značaj. Vidi se ta podoba iz imen udeležencev. N. pr.: H. Mann, Marschwitsa, A. Gide, H. Barbusse, A. Tolstoj, Mikitenko, Kales, Lahuti, S. Lewis itd., pismeno je pozdravil kongres M. Gorkij, ki je bil kot zastopnik SSSR tudi izvoljen v odbor »Zveze pisateljev za obrambo kulture«. Os kongresa je bila naprejena proti Nemčiji. Ironija kongresa pa je bila v tem: V Pariz so prišli »brant« kulturo kar štirje pisatelji iz SSSR, med njimi tudi narodni odpadnik, sovjetski privrženec Mikitenko iz Ukrajine, kjer je boljševiški režim dal leta 1934. sežgati 36 vagonov ukrajinskih knjig (»Wisti«, Kiew, 26. VII. 1934), kjer je v gledališčih dovoljeno igrati samo še v ruskem jeziku (»Proletarska Prawda«, Kiew, 22. I. 1934), iz Ukrajine, torej iz naroda, ki je od vseh narodov v najnovejši dobi okusil najmanj svobode, pa največ gorja in trpljenja. — Nemalo smo se začudili, kako je mogel sicer dobro informirani »Akad. glas« to ironijo kongresa prezreti.

L. III., št. 22, 5. oktobra 1935, str. 4:

»Izgon učenjakov iz Nemčije«:

Zopet poročilo o nekem kongresu za svobodo znanstvenih raziskavanj v Oxfordu.

»... Po podatkih, ki jih je objavil angleški profesor N. Bentwich, je doslej izgubilo svoje mesto 1200 profesorjev in drugih znanstvenih delavcev (sc. v Nemčiji). To je doslej največji izgon učenjakov v masi, odkar so 1453 Turki zavzeli Carigrad in iz njega izgnali vse učence Bizantince...«

Zopet smo bili presenečeni, kako je mogel »Akad. glas« kot večš kronist zgodovinskih dogodkov, spregledati revolucijo l. 1917., njene posledice v SSSR, ko ima vsak dan priliko videti in poslušati številne ruske znanstvenike na naši univerzi, ki predstavljajo le majhen odstotek pobitih, zaprtih in izgnanih ruskih znanstvenikov, ki se odlikujejo kot odlični strokovnjaki na vseh evropskih univerzah.

Naj nam bo ob tej priliki dovoljeno vprašati uredništvo »Akad. glasa«, po katerih virih in po kakih vidikih prinaša poročila iz t. o. kongresih proti »vojni in lažizmu«, o kongresih literatov in znanstvenikov za »svobodo in obrambo kulture ter znanosti«, o mednarodnem fiziološkem kongresu v Leningradu in Moskvi avgusta 1935 (gl. »Akad. glas«, III., št. 22, 5. oktobra 1935, str. 3., in št. 23, 19. oktobra 1935, str. 2.)?

Gotovo bi to zanimalo tudi njegove čitatelje.

L. III., št. 23, 19. oktobra 1925, str. 1:

Zaključni članek v »Akad. glasu«, II., št. 20, 14. junija, po koncu študijskega leta 1934/35. je ugotovil in napovedal za novo študijsko leto sledeče:

»Premalo so bila v njem (sc. Akad. gl.) obravnavana splošna in načelna vprašanja iz vseh področij našega življenja. List se bo moral v prihodnjem študijskem letu osredotočiti tudi v te smeri.«

In res: 21. številka, 22. številka, popolnoma pa 23. številka »Akademskega glasa« zapušča »informativno« obliko in okvir za izražanje načelnih pogledov in postaja odkrita in neposredno svetovno-nazorno usmerjena. V katero smer, ni treba posebej poudarjati.

»Idejni obraz slovenske akademske mladine«:

»... Ta mladina je deloma neorganizirana, deloma se zbira okoli »Mladega Triglava«, naslednika JAD Triglava, ki je izšel prav tako kot »Jadran« iz vrst liberalistične akademske mladine, a se je v času poudarjanja skonstruiranega jugoslovanstva nagnil v slovensko smer... Tudi »Njiva« (elitni odsek Zveze kmetskih fantov in deklet, kjer ima v odboru svojega zastopnika; predsednik Kerenčič, znani organizator ljutomerskega Mačkovega (!) shoda, op. ur.) zbira v svojem krogu mladino (najbrže je stavec izpustil beseto »to« ali »sorodno« ali pod., op. ur.), a njeno delo je omejeno predvsem na proučevanje agrarnih vprašanj slovenske zemlje... Odnos te mladine do slovenskih narodnih, kulturnih, socialnih problemov je bil sprva popolnoma čuvstvenega značaja in miselno skoroda neopredeljen, njena ideologija... je nosila vse polno znakov naših bledeh liberalno meščanskih demokratičnih idealov... Vendar... uvidevala je vse bolj, da je slovensko nacionalno vprašanje v bistvu kompleks socialno-gospodarskih problemov, do katerih si mora nujno ustvariti kritično (!) distanco... Študij naših gospodarskih, narodnih, kulturnih relacij pa je zahteval... znanstvene (!) metode, ki pa je katoliška metafizika in liberalistična letargija na drugi strani nista mogli nuditi. Tako se je ta mladina zaradi socialnih nujnosti... približala marksizmu, to pot pa ji je narekovala vprav njena vezanost s slovenskim... Ugotoviti pa moramo, da ima slovenski akademski marksizem... predvsem značaj kulturnega (!) boja za pravice... izhira naroda in da je kot tak izrazilo slovensko nacionalen... kaj hoče ta mladina? Označujejo jo: ... klic po družbi, ki naj omogoči resnično svobodo ljudi... ki naj zmanjša na minimum možnosti izpačenja človeka... Ko se živo zaveda povezanosti s svojo zemljo in svojim ljudstvom... da doprinese k resničnemu prevrednotenju slovenskih vrednot... itd.« (S klicaji opremili mi).

Da, to smo hoteli, to smo zahtevali od »Akad. gl.« zaman celo leto, da razgrne zagrinjalo in razkrije svoj resnični obraz. To smo dosegli. Ponavljamo našo trditev, ki jo je »Akad. gl.« ponovno ogorčen in užaljen, obkladajoč nas s fanatiki, vročekrvneži, borci z nizkotnimi sredstvi itd., zavračal: »Straža« ni varala niti čitateljev, niti ni delala krivice »Akad. glasu«. Kar smo mi že lani dokazali, je letos »Akad. glas« sam z dejanjem priznal — da je namreč marksistično usmerjeno glasilo. Sedaj so računi jasni. Borba je prestavljena na odprto bojišče. Upamo, da se »Akad. gl.« z odprtega bojišča ne bo zopet umaknil nazaj. —

Kar zadeva karakterizacijo marksističnih akademikov, menimo to-le: Ako smatra »Akademijski glas« marksizem za »znanstveno

metodo« študija »gospodarskih, kulturnih in narodnih relacij«, je to njegovo svobodno prepričanje. Druga stvar je seveda, kaj pravi o tej »znanstveni metodi« prava, sodobna znanost in filozofija. Svetujemo »Akad. gl.«, da se o tem prepriča, četudi bo morda rezultat zanj porazen. — Fraza o »katoliški metafiziki« je star, obrabljen, naiven argumentum contra. Naj zato »Akad. gl.« oprostí, da na tak očitek ne odgovarjamo.

Pot iz liberalizma v marksizem je po mnenju »Akad. gl.« narekovala »Triglavanom« in njihovim prijateljem »vezanost s slovenskim«, »povezanost s svojo zemljo in svojim ljudstvom«. Ta trditev je skregana s slovensko zgodovino in tradicijo in prav tako s sodobno miselnostjo slovenskega ljudstva, (sami ste razširili svoj, še nedavni zgolj »proletarski« krog na vse »ljudstvo«), pa če hočete tudi s samo strukturo slovenske zemlje. Slovensko ljudstvo ni narekovalo slovenskim meščanom poti v liberalizem in prav tako malo njihovim naslednikom pot v marksizem. Eni kot drugi so šli v svoje »izme« ne zaradi »vezanosti s slovenskim«, še manj zaradi »povezanosti s svojo zemljo in svojim ljudstvom«, — kakor meni »Akad. gl.« — temveč zaradi »razvezanosti s slovenskim« in zaradi »odtujenja od svoje zemlje in svojega ljudstva« — zato, ker niso živeli iz slovenske duševnosti, iz slovenske narodne tradicije, ker so odpadli od vere, ki je slovenskemu ljudstvu v najtežjih dneh zgodovine življensko silo ohranjevala, ker so se predali mi in ljudskim meščanskim tokovom.

Da »Akad. glas« vidi v maksizmu »resnično svobodo ljudi«, »zmanjšanje možnosti izpačenja človeka«, temu pa se tudi mi čudimo. Iskati svobodo človeka v sistemu, ki vse matematično nivelira, ki načelno uničuje najnaravnejšo človeško skupnost — družino, ki gradi družabno zgradbo na umetnem birokratičnem aparatu centralizirane države, ki nemarksističnega človeka radi nemotenega teka svojega mehničnega družabnega stroja ne sme pustiti živeti, v sistemu, ki vse: last zemlje, gospodarstvo, znanost, kulturo absolutno podreja državi, ki ima edino možno obliko centralistično diktaturo voditeljev državne komunistične stranke, v sistemu, ki v etatizmu celo presega fašizme in nacionalistične absolutizme — takemu svobodoljubju in taki svobodumnosti toliko samozavestno opevane nove mladine in njenega glasila se res čudimo. Vaš evangelij je evangelij sužnjev; je tragika ljudi, ki so v morda iskrenem iskanju poti v svobodo iz sužnjosti vladajočega krutega in mrzlega, snovnega sistema našli le drugo stran istega kroga, kjer so padli v novo sužnost — v sužnost duha snovnosti. Hoteli so novo miselnost, pa so jo iskali na isti osnovi, enako kot stari — brez vere v Boga.

In njihov cilj? »Resnično prevrednotenje slovenskih vrednot.« Slovenske vrednote hočete prevrednotiti? Vemo, da je to vaš cilj. Krščanska kultura, tradicija in miselnost slovenskega ljudstva je tisti veliki kamen, ki vam brani naprej. Toda tu ste napovedali boj slovenskemu ljudstvu, slovenski narodni individualnosti, zgodovini slovenskega dela, trpljenja, ustvarjanja, žrtev. Drzni ste. Toda obsojeni. Iz neljudskega miljeja ste izšli, slovenskih življenjskih vrednot niste soustvarjali, še poznate jih ne, pa jih hočete prevrednotiti? Prevrednotiti poskušajte svojo podedovano neljudsko meščansko miselnost in jo vsaj malo približati vrednotam slovenskega ljudstva. In dovolj bo za življenjsko nalogo cele vaše generacije. Toda vi bežite pred ljudstvom, vi se bojite, da bi se od ljudstva okužili. Bežali ste iz mesta, ko so stotisočeri slovenskega ljudstva prišli, da kot ljudska skupnost v mestu izpričajo svojo vero v Boga in povedo, da je samo ena pravica, božja pravica. Takrat vas ni bilo. Ko ste se vrnili, ste v »Književnosti« in »Akademijskem glasu« skušali v zasmeh postaviti največjo vrednoto slovenskega ljudstva. Pa ste postavili v zasmeh sebe in svojo nemoč, vi majhni, iz slovenskega ljudstva izkoreninjeni ljudje...

L. III., št. 23, 19. oktobra 1935, str. 3:

»Legalizacija odprave plodu«:

»Lanski zdravniški kongres je sprejel le negativne sklepe v vprašanju regulacije porodov: proti priznanemu medicinskemu stališču je zahteval prepoved prodaje zaščitnih sredstev, čeprav so le-ta tudi zaščitna sredstva proti spolnim boleznim. Tem bolj je presenetil letošnji, 17. zdravniški kongres, ki je sprejel celo vrsto pozitivnih resolucij, med njimi najvažnejšo: resolucijo o legalizaciji odprave plodu.

»Zopet je bil namreč na dnevnem redu problem splava...«

»Pri predložitvi resolucije je prišlo do zelo ostrih nasprotstev. Opozicijo so tvorili štirje zdravniki, med njimi dr. Meršol iz Ljubljane, predsednik Slovenskega zdravniškega društva. Ti gospodje niso priznavali pete točke resolucije, ki zahteva, da se naj paragrafi 171—174 kazenskega zakona izpremene tako, da se za odpravo plodu poleg medicinske indikacije prizna tudi rasno-biološko, duševno-

higiensko in socialno-ekonomsko. Dr. Meršol navaja proti temu kontra-indikacije, med katerimi so posebno važne etična, verska in nacionalna. Spricho odločnega in jasno opredeljenega, dobro pripravljene stališča dr. Meršola pri obravnavi odprave plodu, se nam samo vsiljuje vprašanje, kakšni nagibi so vodili dr. Meršola, da se je tako vehementno postavil po robu akciji skoro celokupnega števila zdravnikov, ki so bili na kongresu. Ali se je kot predsednik Slovenskega zdravniškega društva držal njegovih navodil in tako izrekel mnenje večine slovenskih zdravnikov? V stilizaciji njegovega govora ta domneva ne bi imela podkrepitve. So bili osebni nagibi? G. dr. Meršol je navajal kot glavne pomisleke etične, nacionalne in verske razloge. O prvem in drugem so govorili tudi srbski zdravniki, pripadniki naroda, ki je silno občutljiv za vse, kar je v zvezi z njegovim ugodnim narodnim razvojem, in vendar jim je njihovo socialno čuvstvovanje narekovalo predlagane izpremembe. Ostaja še verski moment kot tretji, ki ga poudarja. Ne zdi se nam izključeno, da je bil za g. dr. Meršola ta odločilen, dasi se sam o tem ni podrobno izrazil. Toda ne glede nanj bi bilo čudno, če bi si Cerkev, ki tako skrbno bdi prav nad tem vprašanjem, saj zadeva njeno dogmo, ne znala poiskati med vsemi udeleženci kongresa, oziroma v vsem zdravniškem stanu, zagovornika svojih pomislov in nasprotovanj. Morda pa ima prav dr. Lj. Živković, ki je razkrinkal propagatorje populacije v dobi svetovne krize in milijonske brezposelnosti kot sluge imperializma...

»Burna diskusija se je zaključila z glasovanjem: od osemdesetih udeležencev kongresa jih je proti resoluciji glasovalo le četvero. Pri tem, da je ogromna večina glasovala za resolucijo, moramo upoštevati, da je to ekonomski udarec; marsikaterega zdravnika samega (osebno ginekologa) važen dohodek, namreč tajni splav, je ogrožen.

»Zal, v resoluciji niso upoštevane tudi druge važne točke, ki so z legalizacijo splava v ozki zvezi, namreč:

1. Kot uspešno sredstvo proti tajnemu splavljanju je smatrati tudi profilakso nosečnosti.

2. V interesu splošnega podviga narodovega zdravja bi bilo, da se uvedejo vsaj v večjih krajih posvetovalnice o seksualnih zadevah, kjer bi zdravniki brezplačno dajali ljudstvu nasvete o higieni zakona, odpravi plodu, uporabi preventivnih sredstev ter o socialni zaščiti matere in otrok.

»Te točke, poleg nekaterih drugih, na kongresu niso mogle biti predlagane kot dopolnilo resolucije, a upamo, da bo tudi to vprašanje rešeno na prihodnjem kongresu.

Naši zdravniki, razen omenjenih štirih, so dokazali, da jim je skrb za narodno zdravje vašnejša kot osebni interesi ter da so proti imperialističnim interesom. To je menda prvi zdravniški kongres v naši državi, katerega zaključki so bili v javnosti s toplimi simpatijami sprejeti. Prav tako toplo smo resolucijo sprejeli študentje (mastno!).

Tudi to vrednoto slovenskega ljudstva hočete prevrednotiti? Kali življenja malega naroda hočete celo legalno moriti? In s »socialnim čutom« s »sočustvovanjem z ogromnimi masami« hočete utemeljiti na podlagi socialne indikacije, pod pretvezo dela v »prilogi ljudstva« hočete prikriti to svojo morilno miselnost? Vi, ki ste »povezani s svojim ljudstvom in svojo zemljo«, ali ste sploh pomislili, kaj bi bilo danes z »vašim« ljudstvom in »vašo« zemljo in vami, če bi naše ljudstvo pred tisoč leti imelo take vrednote kot jih imate danes vi? Ko bi slovenski narod v prejšnjih dobah po »socialni indikaciji« odpravil plod, bi Andrej Turjaški z zadnjimi Slovenci razbijal turške »betice«. Ne, vi na to niste pomislili, tudi ne boste tega storili, ker vas to ne zanima. Za vas je važno le to, da poskušate omajati kamen v stavbi Cerkve, »saj zadeva (odprava plodu, op. ur.) njeno dogmo«. V tem je jedro vašega navdušenja za legalizacijo odprave plodu. Prav dobro se počutite v teh stremljenjih v družbi kapitalistov mogočnikov današnje družbe. Skupno z njimi rešujete socialno vprašanje z zmanjšanjem prirastka človeškega rodu. Poznamo vas, ki ste vzgojeni v meščanskem »Ein- in Zweikinder sistemu«, vi »borci za pravice delovnega ljudstva«. Vojske, revolucije, boljševiške diktature, legalizirani abortus in preventivna sredstva naj zdecimirajo človeštvo in — socialno vprašanje bo rešeno. Tako Vi. Slovenskemu ljudstvu pa je povedal duhovnik-pesnik:

»Za vse je svet dovolj bogat
In srečni vsi bi bili,
Ko kruh delil bi z bratom brat
S prav srčnimi čutili.«

In slovensko ljudstvo bo po tem merilu zdravilo svoje socialne rane, ko bo dovolj besede imelo na svoji zemlji. Svoje moralne, etične in narodne vrednote pa bo vedelo čuvati tudi pred napovedjo prevrednotenja od strani »nove mladine«, saj jih je znalo proti nevarnejšim in resnejšim sovražnikom.

Tudi na tej točki ste obrnjeni proti slovenskemu ljudstvu in o n o p r o t i v a m, vi zagovorniki moralnega in narodnega propada. Pokazali pa ste tudi svoj napredni »socialni program«. In še uporaba preventivnih sredstev se naj legalizira? Da bi ostali spolni užitki brez bremen! In ta predlog je prišel iz vaših vrst in »upate, da bo to vprašanje rešeno na prihodnjem kongresu«? Le upajte. Mi pa upamo in smo trdno prepričani, da bo zdrava ljudska miselnost in skupno z njo merodajni zdravniški in javni faktorji znali pravočasno temeljito likvidirati take protiljudske, lažisocialne, zgolj iz sovraštva do krščanstva in Cerkve narekovane težnje nespametnih ljudi.

L. III., št. 23, 19. oktobra 1935, str. 3:

»Tuje dete«:

»... Švarkinovo komedijo »Tuje dete«, s katero je naše dramsko gledališče letos poživilo svoj repertoar, ne moremo opredeliti v imenovane tri skupine, ker sta avtor in režiser s svojo uprizoritvijo ušla iz običajnega reda v našem gledališču...« (Podčrtali mi.)

Strinjamo se z »Akad. gl.«, da sta »avtor in režiser ušla iz običajnega reda«. Kam sta »ušla«, je drugo vprašanje. Avtor je »ušel« iz Moskve v Ljubljano, režiser pa najbrže iz Ljubljane v Moskvo.

»... Gledalci smo bili seveda razdeljeni v tiste skupine kot vedno in povsod izven teatra... Smejali smo se vsi, dasi je gledal vsak po svoje, vsi mladi prav gotovo z iskrenim priznanjem in očitnim veseljem.«

Mi smo pa opazili, da so »mladi« najbolj vehementno ploskali, ko je nekdo na odru mislil namesto »o sovjetih« — »s sovjeti«. Ploskanje pa ni bilo spontano, temveč v naprej organizirano. — Tako misli o uvajanju marksistične tendence v teater »Akad. gl.« Slovenska katoliška prosvetna organizacija in z njo tudi mi pa smo mnenja, da mora slovensko gledališče služiti slovenski, ne pa sovjetski kulturi.

★

Tak je drugi del (od leta 1933 dalje) naše zgodbe. V 22. številki, III., pa je »Ak. glas« svojo zanimivo vlogo doigral, se po treh letih odkrito opredelil k »akademskemu marksizmu«, in ga povedel v vrsto »novega slovenskega marksizma«, ki začinja pri »Književnosti« in prav v tej dobi doživlja proces združitve vseh nekrščanskih materialistično in »svobodoumno-slovensko« orientiranih struj preko »Sodobnosti«, »Ljubljanskega zvona«, »Ljudske pravice«... izvzemši stare reformistične socialne demokracije.

Slovensko kulturno življenje je že stopilo, njemu pa bo sledilo tudi ostalo javno življenje v novo razdobje. Najznačilnejša poteza tega porajajočega se razdobja je brez dvoma združitve naslednikov starega naprednjaškega liberalizma in dedičev socialne demokracije v skupno borbena linijo; kajti poleg skupne poteze, podedovane po obeh odhajajočih zapustnikih — kulturnobojnega odnosa do krščanstva, sta se mlada naslednika sešla še na drugi skupni točki — ob marksističnem ekonomskem programu. Ta proces je bil narekovan po teoretični, predvsem socialno-ekonomski praznoti liberalizma, ki ga je v socialno ekonomskem pogledu dopolnil marksizem.

Morda je »Akademski glas« svoje pismo, s katerim se je poslovil iz neopredeljenosti, naslovil »starejši katoliški generaciji« prav zato, ker je mislil, da z dogodki, ki se razvijajo, ne živi in da bo zato napak razumela pokret katoliške inteligentne mladine. Naj misli, kar hoče. Starešinstvo se bo že znalo otesti vsiljivih vprašanj »Akad. glasa«. — Stražarski pokret svoj čas dobro razume. Pozna svoje pozitivne in tudi defenzivne naloge. Da znamenja nove dobe, ki je pognala svoje korenine iz univerze, v vsej jasnosti spozna tudi vse slovensko ljudstvo, zato smo zavrteli ta film — ne kot odgovor »Akademskemu glasu«.

Podpirajte pokret

katoliške akademske mladine!

usmerjenih literarnih tvorcev bil velik greh nad katoliškim življenjskim nazorom, ki je danes vržen v borbo za krščanske osnove življenja. Žalibog, da katoliška literarna tvornost pri nas v novejši dobi skoraj molči. Mladina, ki stoji sredi bojne črte to vrzel čuti. Vidi, kako segajo njeni vrstniki po številnih vsebinsko nekrščansko in protikrščansko usmerjenih literarnih delih, ko po krščanskih ne morejo, če bi tudi hoteli...

Poskušajte se torej vživeti v naše zahteve vi, ki ste za mizami kulturnih delavnic. Niso naše zahteve izraz nerazumevanja umetnosti in njenih posebnosti, so pa zanikanje trditve, da so »umetnostni zakoni različni od vseh drugih«, ko pa vidimo okoli sebe, da to ni res, da ob

Temelji socialnega vprašanja

Gospodarska stiska zadnjih let je pognala veliko večino ljudskih množic v trd boj za vsakdanji kruh. »Primum vivere« nam je tako prešlo v meso in kri, da rešujemo danes že vsa vprašanja, tudi kulturna, predvsem iz gospodarskega stališča. In prav posebno še socialna. Pri tem pa pozablamo, da obsega vprašanje »kako urediti človeško družbo, da bi bilo ljudem dobro« (A. Ušeničnik), poleg snovnih še duševne in družabne dobrine. Saj človek ni samo žival, ki se hrani in množi, ampak tudi in predvsem oseba, ki potrebuje resnice, dobrote in lepote, pa še družabno bitje z zahtevo po svobodi, pravičnosti in ljubezni. A že davno pred usmeritvijo širših množic v ta praktični materializem, ki se je v nemali meri oprijel tudi katoliške inteligence, se je pojavil pod vplivom individualizma gospodarski liberalizem, ki zahteva za gospodarstvo popolno avtonomijo in s tem seveda ne priznava, da bi moglo biti gospodarstvo vezano na нравni red. Dosledno temu je prevladalo mnenje, da je mogoče gospodarstvo in нравni red popolnoma ločiti (krščanski marksisti), saj itak nista nujno povezana med seboj.

Vprašanje se torej glasi: ali in v koliko sme vera vplivati na rešitev socialnega vprašanja sploh in na rešitev gospodarskih problemov posebej.

Socialno vprašanje obravnava posebna veda: sociologija. Pričakovali bi, da bo mogla kot znanstvena panoga pokazati človeštvu edino rešno pot iz socialnih neprilic, da bo uredila sožitje človeške družbe po objektivnih dognanjih svojih raziskovanj. Toda temu ni tako zaradi tega, ker je individuuum nositelj družbe, katere sožitje hoče sociologija urediti. To pa je nemogoče poprej, dokler si sociologija ne odgovori na vprašanje, kaj je bistvo človeka in kakšen je njegov odnos do stvarstva in do stvarstva. Prav zaradi tega pa je sociologija svetovno-nazorna znanost, ker ima in mora imeti za temelj svojega raziskovanja antropologijo tega ali onega svetovnega nazora, v našem primeru katoliškega.

Katoliški nauk o človeku obsega razodeto resnico, da izhaja ves človeški rod od istih staršev, da smo vsaj kot duševna bitja produkt neposrednega stvariteljskega dela Boga, da smo, ustvarjeni po božji podobi, dvignjeni nad ostalo stvarstvo, ki mu naj človek gospoduje in ga smotrno uredi Bogu v čast in sebi v korist. *Gospodarstvo torej ni sebi namen, ampak sredstvo za zagotovitev človeka dostojnega življenja vseh ljudi.* Občestveno pojmovanje človeka kaže sociologiji pravo in v naravi osnovano smer za ureditev odnosov med posamezniki in med posamezniki ter družbo. Človek je družabno bitje, življenjsko nujno navezan na družbo od njegove prve celice — družine, pa do zadnje — človeštva. Zato se mora interes posameznika vedno ukloniti interesu družbe, ako sta oba na isti vrednostni stopnji. To močno povdarjanje občestvenosti pa ne ovira, še manj izključuje osebnosti. Daje ji dovolj prostora za delo in razmah (zahteva po splošnih samoupravah!), a varuje jo pretiranosti, ki bi škodile družbi. Katoliška vera družbi občestvenost z individualnostjo tako, da občestvo ne more škodovati posamezniku in posameznik ne občestvu, dovo-

vdajanju v take umetnostne iluzije izgubljam skoraj sleherni vpliv nad našim književnim trgom! Umetnost ima tudi svojo važno vzgojno funkcijo, ki učinkuje ali dobro ali slabo. Zato v tem pogledu ni avtonomna. In zato pozdravljamo resolucijo občnega zbora PZ, da naj predvsem oni katoliški tisk, ki je ljudstvu namenjen poleg estetsko-umetnostne polaga posebno važnost na idejno-vsebinsko kritiko, naj tudi v kulturni rubriki vzgaja in oblikuje ljudi (pa ne »pripadnostno-demagoško«!). Pozdravljamo pa tudi izjavo urednika »Slovenčeve« kulturne rubrike, ker smo trdno prepričani, da pomeni polno razumevanje umestne resolucije PZ in teženj, ki jih že leto dni iskreno povdarjamo Stražarji.

ljuje pa sedaj večje koncesije občestvu, sedaj posamezniku, kakršna je pač razvojna doba človeštva, seveda vse do meje, dokler нравnost dovoljuje.

K nauku o človeku spada tudi razodeta resnica o grehu prvih staršev. Po prvem grehu se je človeška narava nagnila k slabemu. Naravno nagnjenje k slabemu in človekova svobodna volja pa preprečujeta uvedbo idealnega socialnega reda. Katoliška sociologija se zato zaveda, da socialnega vprašanja ne bo mogla nikdar popolnoma rešiti. To je potrdil Kristus, ko je dejal: *reževe boste imeli vedno med sabo.* Iz tega pa nikakor ne sledi, da smemo puščati socialno vprašanje v nemar. Božji ukaz: *zagospoduj!* in zapoved ljubezni do bližnjega (= družba) nam nalagata нравno dolžnost, da se z vsemi močmi trudimo, da dosežemo v danih razmerah najboljši socialni red, ki je možen. Pač pa sledi iz tega *obsodba vseh demagoških in ekstremnih socialnih gibanj, ki izrabljajo težko stanje današnjega delovnega ljudstva in mu obljublja nebesa na zemlji bodisi v obliki boljše-viškega ali fašističnega raja.*

Mnogi odrekajo veri vsak vpliv še zlasti, ko gre za vprašanje ureditve gospodarstva. Trde, da sta vera z нравnostjo in gospodarstvo dva popolnoma ločena in drug od drugega neodvisna svetova. Gospodarski liberalizem, gradeč na Rousseaujevi ideji, da je človek po naravi dober in da interesi posameznikov med sabo harmonirajo, zahteva avtonomnost gospodarstva. Pravi: kakor se vse dogajanje v naravi vrši po naravnih zakonih in se narava takorekoč sama vlada, prav tako naj se po svojih immanentnih zakonih samo vlada tudi gospodarstvo. »Laissez faire, laissez passer«. Medsebojno tekmovanje, ki bo zaradi tega nujno nastalo, bo samo sprostilo vse speče sile, da se bodo čimbolj izrabile, harmonija interesov pa bo vse gospodarsko dogajanje spravljal v idealen red.

Tako naziranje kaže, da njegovi ideologi ne zmorejo širšega pogleda na gospodarsko vprašanje, ali pa ga namenoma nočejo. Mirno gredo preko dejstva, da je *edini nositelj gospodarstva človek*, da je torej *gospodarstvo že po nastanku vezano na človeka* in ni avtonomno. In ta nositelj gospodarstva je še *duhovno bitje s svobodno voljo*. Svobodna volja, s katero človek vpliva na gospodarstvo, pa izključuje absolutno nujnost naravnih zakonov. S tem seveda ne trdimo, da v gospodarstvu ne bi odločali v prvi vrsti gospodarski zakoni, zlasti v njegovi tehnično organizatorični strani, pač pa, da moramo v gospodarstvu upoštevati tudi človekovo svobodno voljo. O harmoniji interesov pa nam priča krvava morija svetovne vojne, o blagodati svobodne tekme armade modernih sužnjev — delavcev in brezposelnih. Vse to pa so posledice greha na prvi strani zgodovine človeštva. Rousseau se je zmotil! Človeška narava ni nagnjena k dobremu, ampak k zlu.

Človek, edini subjekt gospodarstva, pa je tudi *etično bitje*, ki ni jenseits von Gut und Böse. *Etični zakoni veljajo zanj v vsem njegovem bitju in žitju, v vsem njegovem delovanju in udejstvovanju, tudi v gospodarskem.* Zato torej gospodarstvo ni ne od-

hočemo pravilno oceniti novosti, ki nam jih je letos pripravilo naše gledališče (za danes bomo izpregovorili besedo le o »Tujem detetu« in »Direktorju Čampi«), moramo najprej poudariti, da pri ocenjevanju dramskih novosti nikakor ni dovolj ozirati se le na umetniško višino dela samega ter igravčevega podajanja, temveč moramo enako upoštevati tudi ideološko usmerjenost dela, ideološko usmerjenost režiserja, ki je delo izbral in mu je utegnil dati svoj poudarek, ter slednjič občinstvo, ki mu je delo namenjeno. O »Direktorju Čampi« nam je ponoviti, kar je o njem izjavil že del kritike, dasi ne dovolj določno in jasno, da je brez sleherne umetniške vrednosti, poleg tega pa ima močno tendenco. Če pustimo ob strani ost proti političnemu vetrnjastvu in »svobodi« prepričanja ob petomajskih volitvah, ki prav nič ne spada v gledališče, pa moramo izreči začudenje nad »novodobnim« nazori o vzgoji, še bolj pa nad tem, da je avtor sam — profesor. »Direktorja Čampo« je gledalo tudi mnogo srednješolske mladine. Kaj zato, če je stvar »mladini neprimerna« in eventuelno od šolskih oblasti obisk prepovedan! Kar zadeva vzgojni sistem naših šol pa je reči, da ni zgolj zato slab, ker je v rokah slabih ljudi. Sploh je v »Direktorju Čampi« tendenca zgrešena in je tudi s te strani, ne le z umetniške, stvar, ki ne spada na oder osrednjega slovenskega gledališča. — »Tuje dete« je samoposebi globoko delo, morda globlje, kot bi ga hotel avtor sam podati. »Tuje dete« ima celo močno etično osnovo. Ni pa dvoma, da je hotel avtor dati stvari drugačen poudarek in da je delo prav zato prišlo na repertoar naše drame. Ta poudarek je dala delu tudi režija, še bolj pa je prišel do izraza pri občinstvu. Kritika, tudi »naša«, seve ne ve, kakšno publiko imamo priliko opazovati zlasti na dijaškem stojišču pri vseh sovjetskih dramah in motri vsa dela zgolj z vidika umetnosti, to je z njihove solčne strani. Zato pa tembolj poudarjamo mi, da moremo, če sploh kje, v našem gledališču upravičeno govoriti o boljševezaciji naše kulture. Zato tudi ne bomo nehali opozarjati na naše gledališče, ki je — ponovno poudarjamo — lastnina slovenskega naroda, ki pa se svojega kulturnega poslanstva čedalje v manjši meri zaveda. Mi docela in odločno odklanjamo repertoar, ki ga ima naša drama (o ostalih novostih spregovorimo v naslednjih številkah), odklanjamo vodstvo slovenskega gledališča, odklanjamo pa tudi vsako kritiko, ki se spričo takega repertoarja skuša izogniti načelnemu gledanju!

SREDNJA ŠOLA

Sv. Oče je znova spregovoril. Italijanski žesisti (Jeunesse étudiante catholique) so bili po tedenskem tečaju v Mondrogone sprejeti v avdienci pri svetem Očetu v Castel Gandolfo. Med drugim jim je sv. Oče dejal:

»Vi veste in vsi vedo, s kakšno posebno in očetovsko skrbjo gojim Katoliško akcijo in mladinsko Katoliško akcijo posebej... Sv. Oče se veseli s svojimi tako zvestimi otroki še posebej, ko opazuje, kako dobro, kako globoko in s kakšno

pristrčnostjo osvaja misel in željo Očetovo. Jaz resnično in živo želim in bom želel to organizacijo, to posebno delo srednješolcev v veliki družini Katoliške akcije in želim, da zavzamejo v Katoliški akciji vedno širše dimenzije in da pridobijo vedno na globini in polnosti svetih želj, ki jih iščejo v svojih mladih srcih.

In Jaz resnično prosim Boga, da bi hotel s posebnim blagoslovom blagosloviti vse to veliko in važno delo, določeno, da obrudi veliko dobroto, neposredno dobroto vsem, ki stopijo v ta pokret in, če morem tako reči, v novo življenje, v bolj krščansko sintetično, bolj katoliško življenje in da bi hotel blagosloviti tudi vse ostale, ki sodelujejo pri tem apostolatu, ki je resnično bistvo vse Katoliške akcije.

Sv. Oče si je zapisal tudi načrte vaših konferenc in točne statistične podatke o vas, zapisal in pregledal je sedanje stanje vseh notranjih organizacij (sekcije v kolegijih) in je mislil tudi na vse one, ki Mu jih ta skupina predstavlja. In to pomeni tolažbo za njegovo Očetovsko srce, ker so bile te organizacije res odgovor, ki ni mogel biti bolj sinovski po Njegovih željah. Spoznal jih je za tako dobre, dobro vodene in usmerjene, kolikor je to mogoče za organizacije, ki živijo v okolju svoje narave.

Zelo me veseli in iz srca se zahvaljujem z očetovsko hvalečnostjo vsem ravnateljem kolegijev, ki so mi pripravili to veliko tolažbo. Osebnostno moram izraziti svoje mnenje o kolegijih, ker mislim, da je organizacija notranjih (Section Collégiale) resnično dopolnilo krščanske vzgoje.

UTRINKI

»Tudi sedanjost je božja in Odrašenik ni prišel, da bi odrešil samo ljudi stare dobe, ampak predvsem tudi nas.«

»Naša vera ni samo ivje za stare zidove in razvaline, evangelij, napredna nova moč in sila za bodočnost; nam ni samo nekoliko mladinskega gibanja, prepevanja, skavtizma, taborenja, turizma. Nova mladina mora iz najglobljih temeljev drugače živeti. Mora začeti zahajati med tednom k maši, obhajilu, mora premišljevat, študirati krščanska načela za vse javno življenje. Krščanski pojem o državi, o lastnini, gospodarstvu, o vojni, politiki: Dokler samo govori, izgovarja velike besede, jih pa praktično ne izvaja, je kakor prazen boben.«

»Razočaranja nas večkrat razburjajo! Večkrat po krivici! Saj so tolikokrat prvi nasmev resničnosti, ki je sicer nočemo videti.«

»Prava veličina ni v izrednih nastopih in ženskih domislekih, ampak v pravem obvladanju dnevnih prilik in težav.«

»So slabe duše, ki ne znajo, čemu so žrtve in jih tudi ne doprinašajo. So sentimentalne duše, ki žrtvujejo mnogo, a za fantome, so polnomočne duše, ki vedo, za kateri ideal doprinašajo žrtve. Pravo za vest o pravi žrtvi da jasno opredeljena katoliška vera! S tem je storila mnogo.«

visno od morale, zato ima katoliška vera, ki je nositeljica naravnega in razodetega naravnega zakona pravico in po Kristusovem naročilu tudi dolžnost vplivati na gospodarsko vprašanje. To naglašajo po Leonu XIII. tudi Pij XI., ko piše: »da imamo pravico in dolžnost o teh stvarih, namreč socialnih in gospodarskih, z vrhovno oblastjo soditi« v »vseh listih stvarih, ki se nanašajo na pravost in nje pravec« (Qu. a. 41.). Res je pa, da vera ne more odločati o povsem tehnično organizatorični strani gospodarstva, vsaj tako dolgo

ne, dokler tehnično organizatorična stran gospodarstva ne spremeni delovnega razmerja enemu ali drugemu sloju v škodo.

Vendar pa dosleden katolicizem, ki hoče tudi aformacije v življenju, zahteva od katoličanov, da si v okviru od vere zahtevanih meja in zahtev zgrade in udeležijo svojemu času primeren socialni program, upoštevajoč pravne zahteve in naravne danosti. Vera kot taka samo opozarja na napake in krivice že danih socialnih sistemov, verniki pa morajo nove oblikovati in udeležiti.

† Alfonzu Žižku

Neka tragika leži nad onim delom našega naroda, ki biva v Slovenski krajini. Tisoč let so ga tlačili Madjari, tako da je v kulturnem oziru zaostal, če že ne upoštevamo, da skoro nič ni prispeval k izgraditvi slovenske kulture. Toda tudi zdaj po osvobojenju se nikakor ne more znajti. Duhovno zrasti z ostalimi Slovenci v skupno telo je težko, ko je pa tisoč-

letna zgodovina diktirala: proč od Ljubljane, proč od ostalih slovenskih bratov. Zlasti je pa težko sedaj, ko so med svobode željno, zaupanja in ljubezni polno ljudstvo prišli mesto bratskih src — politični kaznjenci. Kot v Sibiriji so se počutili v Slov. krajini in so svoj ogenj izlivali nad domačine.

Danes se težko znajde slovenski Benjamin. Nima ljudi, katerim bi smel zaupati, katerim bi se smel izročiti v vodstvo. Zaupa samo domačim inteligentom, toda teh je zelo malo in še ti so ločeni z ostro črto ločnico, po svetovnem nazoru. Marksistično materialistična in katoliška skupina si stojita v odprtem boju nasproti. Novo življenje je prineslo sprememb in tem se star človek težko privadi, če jih sploh opazi, zato je za katoličane tem važnejša mlada generacija, ki je edino zmožna sprejeti boj z marksisti, kajti tudi ti so mladi in imajo še močno oporo drugod.

Tovariš Ilija Ehrenburg

S paktom med šestilom in jutranjo zvezdo sta se združili dve svetovni sili; prva obvlada ustanove in naprave zapada, druga pa vse družabno življenje evropskega in deloma azijskega vzhoda. Framazonerija obvlada domala ves zapadni kapital, kominterna pa potom diktatorskega državno-kapitalističnega sistema vso bogastvo obširnih predelov vzhodnih slovanskih in neslovanskih narodov. Bojna zveza lože in kominterne je torej združila ves svetovni kapital, ki ima v rokah vajeti vse gospodarske produkcije in ključne vseh tvornic, rudnikov, petrolejskih vrečev itd.

Rumeno-rdeča zveza je nastala iz strahu. Strah framazonerije je izražen v naslednjem framazon-skem geslu: Le clericalisme, voilà l'ennemi! Še točneje pa je opredelil nevarnost in izrazil njihov strah znani komunistični pisatelj Ilija Ehrenburg te dni v moskovskih »Izvestjih«:

»...Katolicizem se dviga in postaja z dneva v dan močnejši. Od besed prehaja k dejanjem. Postaja borben kot še nikdar do danes. Organizira mladino, moško in žensko, prodira s svojimi organizacijami na vas, v mesto, v tovarne, v obrtne delavnice in trgovino, v šole in domove, na igrišča, v gledališča, v koncertne dvorane in v kopališča. Nepregledna vojska borbene katolicizma se pripravlja na odločilni spopad z nami. Ali naj prekrizanih rok

Iz tega šele lahko vsakdo spozna, koliko je vredno za katoliški pokret v Slovenski krajini življenje mladega katoliškega inteligenta, zlasti pa še življenje tako zmožnega in tako delavnega, kot je bil pokojni abiturient Žižek Alfonz, ki so nam ga dne 3. avgusta t. l. ugrabili vrtinci Mure. On ni bil za nas samo borec za katoliško miselnost v vseh panogah življenja, bil nam je brat, tolažnik in vzpodbuditelj, ki je znal zmeraj iz svoje opljuvane, tisočkrat varane duše prinesiti sončni smehljaj, samo da je podkrepil nas, ki smo prenašali z njim vred težave življenja. V svoji neizmerni bedi, ko je bil materialno popolnoma odvisen od samega sebe, se je na podlagi globokega spoznanja odločil za katoliško rešitev socialnega vprašanja in je to tudi zmeraj dosledno zagovarjal in se po tem ravnal, saj je sam revež zmeraj podprl sotrpina, če je le mogel s čim. Zato nas je tako silno potrla vest o njegovi smrti. Stisnili smo zobe in molčali, le v samoti smo se v hipnem obupu prijemali za glave. S črnimi mislimi, z žalostjo in grenkobo v srcih smo stali ob svežem grobu svojega tovariša.

Naloga, ki je čakala njega, je zdaj na naših ramah. Zagrabiti moramo z vsemi svojimi močmi, da bomo zmogli breme, kajti drug za drugim odhajajo delavci in odlagajo svoja bremena nam — živim. Slovensko krajino je tisoč let tlačila zgodovina, zdaj, ko se ji vzgajajo borci, voditelji v boljšo bodočnost, zdaj vihti smrt svojo koso nad njo. Pomislimo: Draškovič, Kuzma, Fartelj, Gomboc, Žižek... Zato pa moramo mi tembolj delati namesto vseh teh, kajti sicer bo ljudstvo, ki je to po svoji preteklosti najmanj zaslužilo, izročeno viharjem, kot čolnič brez krmarja sredi razburkane morja. — Prekmurec.

čakamo, da nas armada napade na najranljivejšem mestu? Lahko nam je bilo, dokler je ta vojska vstajala proti marksistični nevarnosti samo z molitvijo. Sedaj pa je ta vojska začela napredovati v zavesti, da je borba moža na moža neizbežna. V borbo stopajo poedinci kot borbeni govniki, vstopa silni tisk, predstave, vsemogoče prireditve... besedo pa spremlja... delo. Ali naj preidemo vse to? Udariti moramo sovražnika v njegovi sredini. Naše mesto je v njihovih vrstah. Oni so rodoljubni. Kot taki imajo pristop v vse narodne kroge. Zakaj ne bi tudi mi šli kot rodoljubi med nje. Naše mesto je med trgovci, obrtniki, tovarnarji, v sredi narodnih političnih strank, v vrstah vseh meščanskih društev... pa tudi med samimi borbenimi katoliki. Tu moramo zastaviti naše današnje delo. Na delo torej, tovariši...!

Ilija Ehrenburg je s temi besedami hotel dopolniti sklepe letošnjega kongresa kominterne. Čeprav so njegove besede ob koncu bojevite in samozavestne, je vendar vzrok njegovega poziva spoznanje, da komunizem izgublja čar privlačnosti; loteva se ga strah, da sedaj, ko se je polegla gostobesedna protiboljševiška kričavost fašizma in nacionalnega socializma, vstaja njegov resnični sovražnik, ki utegne biti nevarnejši od prvega...

Tovariš Ilija Ehrenburg je odkrit človek.